

לקוטי תורה המבואר

מאמרים
על פרשיות התורה ומועדי השנה

מלוקטים מספרי
תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה היום הזה הוי"ה אלקיך מצוך
הביאור ע"פ חסידות מדוע ישראל נמשלו ללבנה

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצייונים

פרשת כי תבא

שנה ג' | גליון קי"ח

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

©
כל הזכויות שמורות
למערכת ליקוטי תורה המבואר

הרב לוי געלב
עורך ראשי

הרב מנחם דאברוסקין – הרב ברוך וילהעלם
עורכים

בשורה טובה
לשמוע ולהוריד אלפי שיעורים בחסידות, בתניא, דרך מצותיך,
לקוט"ת ותו"א ועוד, באודיו או בכתב
נא לבקר באתר החדש והמפואר אוצר החסידות
otzerhachassidus.com

לקבל הגליונות באימייל או להקדיש הגליונות הבאים
(+1) 718-650-6295
LikuteiTorah@otzerhachassidus.com

לפרטים אודות מוקדי ההפצה בארה"ק וכן להשתתף בהוצאת ההפצה בארה"ק
050-4109309
L109309@gmail.com

יו"ל ע"י

הרב לוי געלב
(+1) 310-938-4016
info@maamaronline.com

מכון לעבדך באמת
בארה"ב 718-650-6295 (+1)
בארה"ק 050-4109309
info@otzerhachassidus.com

פתח דבר

בשבת והודיה לה', מוגש בזה לפני ציבור הלומדים, מאמר "ד"ה היום הזה הוי"ה אלקיך מצורך", בסדרת "לקוטי תורה המבואר", שהוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן נבג"מ זצוקלה"ה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). כמו כן נכתבו "ביאורי מושגים" - הסברה רחבה של מושגים יסודיים בחסידות, המופיעים במאמר.

גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

כפי שנראה לעין הקורא, נשתפרו הקונטרסים בתוספת מרובה על העיקר ממה שהיו, בעריכת המאמרים ע"י צוות משפיעים שיח'י, עימוד ועיצוב חדש, וגם הגהה יסודי שיהיה נקי ומנופה מכל טעותי הדפוס, ועוד הרבה תיקונים אשר כל הרואה יאמר ברקאי.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: subscription@otzerhachassidus.com, וכן אפשר להוריד את הקונטרס, וכמו כן גם הקונטרסים האחרים שי"ל על ידינו בכתובת: otzerhachassidus.com.

כבר אמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין", יתכן כי נפלו אי הבנות בעניינים המבוארים או טעותי הדפוס וכדומה. על כן שטוחה בקשתנו בפני ציבור המעיינים בקונטרס - לשלוח את הערותיהם ונתקנם בבוא העת אי"ה.

כתובת למשלוח הערות: likuteitorah@otzerhachassidus.com

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

י"ב אלול - ה'תשע"ד

בברכת שבתא טבא

הרב לוי געלב

מכון לעבדך באמת

ד"ה
היום הזה הוי"ה
אלקיך מצוד

הביאור ע"פ חסידות מדוע
ישראל נמשלו ללבנה

תוכן המאמר

פרק א

גילוי סתרי התורה - חכמתו ורצונו יתברך - דוקא בתורה שבעל פה..... ז

פרק ב

ענין תורה ב'שנה'..... יג

פרק ג

אהבה ד'פנמיות הלב' ו'חיצוניות הלב'..... טו

פרק ד

קבלת עול מלכות שמים בר"ה..... ד

פרק ה

ג' שלבים בעבודת ה' שבימים נוראים: ר"ה, עשי"ת, ויוה"כ..... כא

פרק ו

הברית הקשורה עם ר"ה..... כו

פרק ז

סתים וגליא למעלה ולמטה..... כז

פרק ח

ביאור המשך הפסוקים..... לה

ב"ה. לקו"ת פ' תבוא, ד"ה היום הזה הוי"ה אלקיך מצוך וגו' [מא, ג - מג, ג]

פרשה תבא

היום הזה הוי"ה אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך. את ה' האמרת היום וגו', וה' האמירך היום וגו'. להבין פירוש היום הזה, ולא כתיב איזה יום, משום דהמקרא מחובר לפרשה שלמעלה הימנה שמסיימת ארץ זבת חלב ודבש, שקודם שנכנסו לארץ היה כריתת ברית על קבלת התורה,

פרק א

שישראל הבדילו והפרישו לעצמם את הקב"ה מתוך שאר ע"ז, שרק הוא יהי' אלקים להם. וה' הבדיל והפריש את ישראל מעמי הארץ שרק ישראל יהיו לו לעם סגולה.⁴

גילוי סתרי התורה - חכמתו ודוצונו יתברך - דוקא בתורה שבעל פה

"היום¹ הזה הוי"ה אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך"².

פירוש הדברים לפי פשוטו, אז השלים משה לבאר את התורה ולחדש כל המצוות אשר צוה אותו השם לחדש להם, ולכך אמר 'היום הזה ה' אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים', כי כבר השלמתי לך הכל, ויש לקיימם עם כל הלב וכל הנפש (רמב"ן). וכן בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוו עליהם (שלכן נאמר 'היום הזה ה' מצוך') (רש"י).

[ומאמר זה יבאר את המשמעות הפנימית של כתובים אלו ושייכותם לעבודת השם של כל אחד מישראל.

ותחילה יקדים וידייק בכתוב:]

להבין פירוש "היום הזה", ולא כתיב איזה יום? יש להבין מדוע סתמה התורה ולא אמרה במפורש באיזה יום היה⁵.

[והמענה על כך הוא:]

משום דהמקרא מחובר לפרשה שלמעלה הימנה שמסיימת "את האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש".

[ושייכות שתי הפרשיות היא:]

שקודם שנכנסו לארץ - 'ארץ זבת חלב ודבש' - היה כריתת ברית על קבלת התורה - ברית

[וממשיך בכתוב הבא:]

"את ה' האמרת היום וגו', וה' האמירך היום וגו"³.

1. הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו: אורה"ת תבוא ע' תרמז. כך ו ע' ב'שעג קיצורים. וראה גם ד"ה היום הזה - תשמ"א.

2. דברים כו, טז.

3. שם יז-יח.

4. כן עולה מפרש"י. וראה גם רשב"ם.

5. לפי פשוטו, אין הכוונה כאן על יום מסויים בלבד, אלא הכוונה היא להזהיר את האדם ש"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (ראה פרש"י, וראה גם רמב"ן). אך רבינו כאן יבאר את הפסוק ע"פ פנימיות הענינים.

מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב. וזהו היום הזה וגו', דהיינו בשעת כניסתן לארץ. ולכן, ודבש היום הזה הוי"ה, הוא ראשי תיבות צירוף הוי"ה אחת. שהוא"ו של ודבש שבפרשה ראשונה מחובר למקרא שלמטה הימנה, כי הכל ענין אחד. והנה, בחינת ארץ ישראל הוא בחינת תורה שבעל פה, כי בחינת ישראל הוא בחינת אדם, והוא כמו שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה

התורה קודם כניסת בני לארץ, וגם להבין החילוק בין ברית זו לברית שנעשית במ"ה, יש להקדים ביאור ענין 'ארץ ישראל' ע"פ רוחניות.

ונקודת הדברים שיתבארו להלן היא:

הבחינה הרוחנית של ארץ ישראל היא אותה הבחינה של התורה, תורה שבעל פה. ולכן יש שייכות וחס מיוחד ביניהם, ובגלל שייכות זו עשו כריתת ברית חדשה על התורה דווקא אז קודם הכניסה לארץ. והמיוחד שבברית זו שקודם כניסת בני לא"י, שהיא ברית ייחודית לתורה שבע"פ, (משא"כ בעת מ"ה שיותר התקשרו רק לבחי' תושב"כ).

והנה, בחינת 'ארץ ישראל' הוא בחינת תורה שבעל פה - 'ארץ ישראל' מורה על בחינת תורה שבעל פה.

[והולך ומבאר הטעם לכך בהקדים ביאור ענין בחינת 'ישראל':]

כי בחינת 'ישראל' הוא בחינת 'אדם' - כמאמר רז"ל (ב"ק לח, א) "אתם [בני ישראל] קרויים 'אדם' ואין עובדי כוכבים קרויים אדם". נמצא, שישאל הוא בחינת 'אדם'.

[ומבאר מהי בחינת 'אדם':]

והוא כמו שכתוב⁶ "ועל דמות חפסא דמות כמראה 'אדם' וגו' [עליו מלמעלה] - פסוק זה

חדשה - "מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב"⁶ - זולת הברית שהיתה בעת מתן תורה. היינו, שתוכן הכללי של הכתוב 'היום הזה הוי' אלקיך מצוץ לעשות את החוקים האלה... בכל לבבך ובכל נפשך' הוא ברית חדשה בין ישראל והקב"ה על קבלת התורה והמצוות, שנעשית קודם שישאל נכנסו לארץ, 'היום הזה'.

וזהו 'היום הזה' וגו', דהיינו, בשעת כניסתן לארץ - 'היום הזה', היינו, היום שכבר אמור למעלה ונזכר בפרשה הקודמת, כלומר קודם כניסתם לארץ. ואז כרתו ברית חדשה על קבלת התורה והמצוות.

ולכן - בגלל קשר זה בין הפרשיות, "ודבש היום הזה הוי"ה" הוא ראשי תיבות צירוף הוי"ה אחת כמבואר בספרי קבלה⁷.

- ולכאורה איך יתכן לצרף תיבת 'ודבש' להמשך הדברים ליצור שם י-ה-ו-ה אחד, והלא הן שתי פרשיות שונות!

אלא מכאן ראיה להנ"ל:

שהוא"ו של 'ודבש' שבפרשה ראשונה מחובר למקרא שלמטה הימנה - קשור להפסוק הבא אחריו - 'היום הזה הוי' אלקיך, כי הכל ענין [והמשך] אחד⁸ (כנ"ל).

[כדי להבין השייכות שבין התורה לכניסה לארץ ישראל, שלכן היתה ברית שני' על

6. דברים כח, סט.

7. הקדמת תקו"ז (ט, ב), הובא בפרדס שער פרטי השמות פי"ד (וענין צירוף זה ראה שם פט"ו. ע"ח שער השמות פ"ז) והוא צירוף השולט בחודש חשון (מ"ח ריש מס'

חשון). - לקו"ש ח"ט ע' 231 הערה *31.

8. "וענין זה מתאים עם פרש"י עה"פ". ראה לקו"ש ח"ט

ע' 231. סה"ש תנש"א ש"פ תבוא תנש"א הערה 13.

9. יחזקאל א, כו.

אדם וגו' וזהו תורה שבכתב, וארץ ישראל, הוא בחינת תורה שבעל פה, בחינת והארץ הרים רגלי.^א כי אף על פי שעיקר דיני התורה שבעל פה הוא

'ארץ ישראל', ויסיק אשר קאי על התורה שבעל פה שקשורה במיוחד לבחינת 'ארץ':

ו'ארץ ישראל' - בחינת ה'ארץ' של בחינת 'ישראל' היינו ה'אדם' הנ"ל, תושב"כ - הוא בחינת תורה שבעל פה.

מבואר בקבלה שארץ היא בחינת מלכות, דכמו שהארץ הוא הדבר הכי 'תחתון' בבריאה, כך ספירת המלכות היא הספירה ה'תחתונה' בסדר השתלשלות.¹⁰ וגם תורה שבעל פה שרשה בספירת המל', כי עניינה לקבל מהתורה שבכתב (בחינת ישראל, אדם) ולהביא את דיניה לידי גילוי, לפרש את הפסוקים והמצוות ולפרט את אופן קיומם בפרטיות, ע"ד ספי' המל' שענינה לקבל האורות העליונות ולגלותם לעולמות תחתונים יותר (כפי שיבואר להלן בפרטיות יותר).¹¹

בחינת "והארץ הרים רגלי"¹².

זהו הפירוש הפנימי של הכתוב 'השמים כסאי והארץ הדום רגלי', שמבואר בחסידות שתחילת הפסוק 'השמים כסאי' מתייחס לתורה שבכתב (שמים אותיות שם מים, ומים מורים על חכמה, שורש התורה שבכתב), והוא בחינת הכסא של הקב"ה כביכול, כי כמו שבגשמיות הידיים מונחים על הכסא, כך ברוחניות התורה השפעה מהקב"ה

הוא ממראה הנבואה של יחזקאל, ואומר שישנה בחינת 'אדם' למעלה באלקות, ובכללות קאי על אלקות כפי שנמשכה ובאה בצירור והגדרה מסויימת, היינו, כשם שיש לאדם עשר כוחות הנפש, כך למעלה אלקותו יתברך נמשכת ובאה בצירור עשר ספירות עליונות.

וזהו תורה שבכתב.

מבואר לעיל שישראל הוא בחינת 'אדם' שבאלקות, וכעת אומר שבחינת אדם זו קאי על התורה שבכתב. והקשר בין בחינת אדם והתורה שבכתב הוא (כפי שמבואר במקומות אחרים בחסידות) שכשם שהאדם מורכב מרמ"ח אברים ושס"ה גידים (מלבד זה שיש בו עשר כוחות הנפש), כך בחינת אדם זו למעלה יש בה ענין דומה - והוא בחינת הרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה של התורה שבכתב.

לסיכום: ישראל הוא בחינת אדם, ואדם הוא בחינה מסויימת באלקות שדומה להאדם התחתון שיש בו רמ"ח אברים ושס"ה גידים, ולכן בחינה זו היא שורש התורה שבכתב שמורכבת מרמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת.

[עד כאן נתבאר ענין 'ישראל' דקאי על התורה שבכתב, ומעתה יבאר עניינה של בחינת

הנהגות צמח צדק

א. ועיין מזה בד"ה 'השמים כסאי' ריש פרשת בראשית [תו"א בתחילתו].

השפעה לזולת נמשלה לדיבור של אדם. (ראה הגהות הצ"צ לקמן במאמר). וגם בתוכן הענין יש עוד דמיון: כי מאחר שדוקא ע"י תורה שבע"פ מתגלה רצונו האמיתי של הקב"ה (כפי שיבאר לקמן) נמצא ש"מלכותו" ושליטתו של הקב"ה עלינו מתקיימת דוקא ע"י התורה שבע"פ (ראה ד"ה זה תשמ"א).
12. ישע"י סו, א.

10. עוד דמיון בין ספירת המלכות ל'ארץ' הגשמי: דוקא ע"י ספירת המלכות (הנקרא דבר הוי") מתהווים נבראים יש מאין, וכך גם למטה, דוקא בארץ יש את הכח להצמיח יש מאין.
11. שייכותו של תורה שבע"פ לספירת המל' - מרומזת גם בשמה 'תורה שבעל פה'. כי כידוע על ספי' המלכות נאמר 'מלכות פה' שספירת המלכות שענינה

בבחינת עשיה גשמיות, מכל מקום, הרי היא כמו בחינת רגל וסוף מעשה לבחינת אדם הנוכח לעיל, אלא שירדה ונתלבשה ממקום גבוה למקום נמוך, ונקרא ארץ זבת חלב ודבש, כי דבש וחלב תחת לשונך, וזהו סתרי תורה,

של התורה שבכתב עצמה.

אלא שירדה ונתלבשה ממקום גבוה למקום נמוך.

ולכן היא מפרשת את המעשה בפועל של התושב"כ. אבל במהותה היא קשורה לתורה שבכתב, רק שענינה הוא העולם מעשה של תורה שבכתב – חכמה של הקב"ה שירדה למקום נמוך ונתלבשה בעולם המעשה.

[עד עתה נתבאר שהתורה שבע"פ אינה דבר נפרד מתושב"כ, אלא היא התורה שבכתב עצמה איך שירדה למקום נמוך יותר. כעת יוסיף עוד יותר: שדוקא ע"י התורה שבע"פ (ה'רגלים' של האדם העליון) מגלים פנימיות תורה שבכתב, פנימיות חכמתו ית'. וזהו שהולך ומבאר בארוכה:]

ונקרא "ארץ זבת חלב ודבש"¹⁴.

- בחינת 'ארץ ישראל' – תורה שבעל פה – נקראת 'ארץ זבת חלב ודבש' והביאור הפנימי בזה:

כי "דבש וחלב תחת לשונך"¹⁵, וזהו סתרי תורה.

מבואר במפרשים שהפסוק הנ"ל קאי על לימוד חכמת וסתרי התורה (ראה מצ"ד). ויוצא מזה, שהמתיקות של דברי תורה (דבש ו'חלב') היא בחכמה בסתרי התורה.

¹⁴ שה"ש ד, יא.

¹⁵ הפסוק המלא הוא: "נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך". פירוש: אמרי שפתיך מתוקים ועריבים כאילו מטיפים חולת צופים, וכאילו תחת לשונך דבר וחלב ויזלו מפיה.

לנו (כמו שע"י יד ימינו של אדם הוא נותן צדקה לזולת), בחי' כסא (ראה לקו"ת פרשת פנחס). וכוונת המשך הכתוב 'והארץ הדום רגלי' היא להתורה שבעל פה, שהיא בחינת הארץ כנ"ל, המקבל של השפעת התורה שבכתב.

[ועתה מבאר מדוע התורה שבעל פה קשורה לרגליו של האדם העליון הנ"ל, 'הדום רגלי'. ותוכן הביאור הוא, דעל אף שתושבע"פ היא בבחינת 'ארץ' (דבר שמורה לכאורה על היותה דרגה תחתונה ביותר), בכל זאת הרי היא עדיין שייכת להאדם העליון:]

כי אף על פי שעיקר דיני התורה שבעל פה הוא בבחינת עשיה גשמיות - שהרי כל התורה שבעל פה עוסקת בהלכות גשמיות¹³, כגון תרומות ומעשרות הקשורות לענינים 'ארציים' ('ארץ'), וזו היא לכאורה דרגה נמוכה ביותר.

מכל מקום, הרי היא כמו בחינת 'רגל' ו'סוף מעשה' לבחינת 'אדם' הנוכח לעיל - שעל דמות הכסא, בחינת תורה שבכתב. היינו דכמו ברגל של אדם גשמי, למרות היותו אבר הקשור יותר ל'מעשה בפועל' (הליכה וכדומה) ולא לענינים פנימיים כשכל ומדות (כמו הראש והלב), אעפ"כ סו"ס הוא חלק מהאדם עצמו, כך הוא גם בבחי' תושבע"פ שהטעם שנקראת 'הארץ הדום רגלי', היא כי קשורה לבחינת רגליו של האדם העליון, והיא (לא ענין נפרד לגמרי, אלא) ה'סוף מעשה'

¹³ למרות שגם תורה שבכתב עוסקת במצוות גשמיות, אך בתושב"כ אין ההדרגה על הפרטים המעשיים, איך לבצע את המצוות במעשה בפועל, משא"כ בתושבע"פ.

¹⁴ דברים כו, טו.

לפי שיש בה מתיקות, והן הם טעמי תורה, והכל נמשך ונשפע מבחינת ארץ הנזכר לעיל, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, ואי אפשר להשיג טעמי תורה וסודותיה אם לא על ידי ידיעת התורה שבעל פה, כמו למשל מלך שבונה בנין מפואר, ואי אפשר להשיג חכמתו ורצונו שבבנין בלי שיוגמר בנין הנזכר לעיל בשלימותו, והנה, שלימות וגמר הזה הוא בסוף מעשה, שהוא על פי

כי 'סוף מעשה במחשבה תחלה'¹⁶ - שיש קשר מיוחד בין הדרגות הכי גבוהות - חלב ודבש - לבין הדרגות הכי תחתונות - בחינת 'ארץ' תורה שבעל פה שמלוכשת בגשמיות, כנ"ל, שדוקא ע"י ה'סוף' - הדרגה הכי תחתונה (בחי' ארץ הנ"ל, תושבע"פ), משיגים את ה'מחשבה תחילה' - הדרגה הכי עליונה (סודות וטעמי התורה, בחי' חלב ודבש).

ואי אפשר להשיג טעמי תורה וסודותיה - ה'מחשבה תחילה' של הקב"ה - אם לא על ידי ידיעת התורה שבעל פה - 'סוף מעשה', בחינת 'ארץ'. כי רק בתורה שבעל פה בא לידי גילוי רצונו וחכמתו יתברך - טעמי התורה וסודותיה.

[מביא משל להבנת הדברים האמורים:]

כמו למשל מלך שבונה בנין מפואר, ואי אפשר להשיג חכמתו ורצונו שבבנין בלי שיוגמר בנין הנזכר לעיל בשלימותו - אי אפשר לראות את חכמת המלך ולדעת את רצונו בפרטיות כי אם אחרי גמר ושלימות הבנין, שאז ניתן לומר: 'כזה דווקא הוא רצון המלך וחכמתו', היינו, שה'מחשבה תחילה' של המלך - חכמתו ורצונו שבבנין - אינה מושגת ע"י שיגלה חכמתו וכיו"ב, כי אם ע"י ה'סוף מעשה' שלו - גמר ושלימות הבנין בעשי' בפועל.

[וביאור הנמשל:]

והנה, שלימות וגמר הזה הוא ב'סוף מעשה',

[כעת יבאר, שסתרי תורה אלו, הכוונה בזה היא לטעמי התורה. ולכן אומרים שסתרי תורה מתוקים כדבש וחלב, שהרי דוקא ע"י הבנת טעמו של דבר מתענג האדם:]

לפי שיש בה - בסתרי תורה - מתיקות, והן הם 'טעמי תורה' - הטעמים העמוקים של התורה הן הן הסודות והרזים של התורה. והם מתוקים ביותר לאדם הלומדם, שהם מוסיפים בו עוד יותר חיות התלהבות והתפעלות - "טעם" - בהלימוד שלו ובקיום המצוות שלו, כי כאשר אדם מבין טעם הדבר הוא מתענג בו יותר.

[וכעת יבאר הטעם לכך שתורה שבעל פה נקראת 'ארץ' זבת חלב ודבש'. דכפי שנתבאר עד עתה 'ארץ' הוא בבחי' תושבע"פ, וחלב ודבש' הם הסודות והטעמים העמוקים של התורה. וכעת יבאר שדוקא ע"י ארץ, תושבע"פ דווקא, ניתן לגלות את ה'חלב ודבש' אותן סודות וטעמים:]

והכל נמשך ונשפע מבחינת 'ארץ' הנזכר לעיל - 'ארץ' שממנה נמשכות בחינות 'חלב' ו'דבש', היינו, שהשגת דברים אלה יכולה להיות רק על ידי בחינת 'ארץ' - תורה שבעל פה, כפי שממשיך.

[בהשקפ"ר אין הדבר מובן, הלא התורה שבעל פה היא בדרגה נמוכה ביותר, כאמור שהיא מלוכשת בגשמיות, ואיך יתכן אשר דווקא בה ועל ידה ישינו גילוי חכמה וסודות התורה, דרגה עליונה מאד?

[ועל זה ממשיך:]

תורה שבעל פה, אשר בה גילוי רצונו יתברך. כי על פי תורה שבכתב אי אפשר לידע שום דין על בוריו, בלתי פירוש הגמרא, כמו דרשת טמפת שבתפילין בו' וכיוצא בהן, ואיך הם נכתבין, וכל פרטי דקדוקיהם.¹

בלתי פירוש הגמרא (תורה שבעל פה) - ששם כל דיני התורה מבוארים ומפורשים היטב, ולכן מהם ניתן לדעת את רצונו יתברך הפרטי.

[מביא דוגמאות לכך:]

כמו דרשת 'טמפת' שבתפילין בו' - כדאיתא בגמרא (מנחות לד, ב. ויש"נ) שמהפסוק 'טוטפות' לומדים שצריכים ד' פרשיות ב' בתים. אבל ללא דרשת הגמרא אי אפשר לדעת מהו הדין והפירוש בפסוק זה.

וכיוצא בהן - שאר הדרשות בפסוקים העוסקים במצות תפילין שללא הדרשות אי אפשר לידע הדין על בוריו (ראה בהגהת הצ"צ לכאן), ואיך הם (התפילין) נכתבין - כמו מהו סדר הפרשיות, וכל פרטי דקדוקיהם.²

שהוא על פי תורה שבעל פה, אשר בה [דווקא] גילוי רצונו יתברך - רק ע"פ תורה שבעל פה נעשה שלימות הבנין, כביכול, של קיום התורה והמצוות, כי מתורה שבכתב בלבד אי אפשר לדעת איך לקיים המצוות, ולכן אין הבנין שלהם שלם, אבל מהתורה שבעל פה שבה כל דיני התורה באים בביאור רחב מאד, נעשה שלימות הבנין, ולכן בה נגלה וניכר רצונו וחכמתו יתברך, כפי שממשיך.

[מבאר מדוע גילוי רצונו יתברך הוא דווקא

בתורה שבעל פה:]

כי על פי תורה שבכתב אי אפשר לידע שום דין על בוריו - היינו שבה רצונו יתברך לא בא לידי גילוי, שאי אפשר לדעת באמת מהו הרצון הפרטי של הקב"ה רק מפסוקי התורה בלבד,

הנחות צמח צדק

ב. ועיין באגרת הקדש קרוב לסופו בד"ה 'אשת חיל עמרת בעלה' [סימן כט] - וזה לשונו שם: "והנה, מודעת זאת כי הנה רצון העליון ב"ה המלוכב בתרי"ג מצות שבתורה שבכתב הוא מפלא ומכוסה טמיר ונעלם ואינו מתגלה אלא בתורה שבע"פ כמו מצות תפילין עד"מ שנאמר בתושב"כ וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך והוא מאמר סתום ונעלם שלא פירש הכתוב איך ומה לקשור ומהו טוטפות והיכן הוא בין עיניך ועל ירך עד שפירשה תורה שבע"פ שצריך לקשור בית אחד על היד וד' בתים על הראש ובתוכם ד' פרשיות והבתים יהיו מעור מעורב ומרובעים דוקא ומקושרים ברצועות של עור שחורות דוקא וכל שאר פרטי הלכות עשיית התפילין שנאמרו בע"פ ועל ירך היא הזרוע דוקא ולא כף היד ובין עיניך זה קדקוד ולא המצח. וכן כל מצות שבתורה בין מ"ע בין מצות ל"ת אינן גלויות וידועות ומפורשות אלא ע"י תורה שבע"פ כמצות ל"ת שנאמר בשבת לא תעשה מלאכה ולא פ"י מה היא מלאכה ובתורה שבע"פ נתפרש שהן ל"ט מלאכות הידועות ולא טלטול אבנים וקורות כבירות וכיוצא בהן הן כל המצות בין מ"ע בין מל"ת הן סתומות ולא מפורשות וגלויות וידועות אלא ע"י תורה שבע"פ ומשום הכי כתיב על תושבע"פ אל תטוש תורת אמך כמ"ש בזהר משום שעד"מ כמו שכל אברי הולד כלולים בטיפת האב בהעלם גדול והאם מוציאתו לידי גילוי בלידתה ולד שלם ברמ"ח אברים ושס"ה גידים ככה ממש כל רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת באים מההעלם אל הגילוי בתושבע"פ ורישי' דקרא שמע בני מוסר אבין קאי אתורה שבכתב דנפקא מחכמה עילאה הנק' בשם אב". וזהו ענין 'בינה יתירה ניתנה באשה' בו', שדרשו רז"ל פרק ה' דנדה על פסוק 'ויבן הוי"ה אלקים את הצלע' בו' - שדווקא בבחינת האשה, מלכות, יש בינה יתירה, גילוי והבנת הדברים, כמו לגבי תורה שבעל פה, בחינת מלכות וארץ, דווקא בה יש גילוי חכמתו ורצונו יתברך. ועיין בזהר בראשית (דף מ"ח ע"ב). ועיין מ"ש בפרשת וארא ע"פ 'לכן אמר לבני ישראל, בביאור ענין 'הבאתי אתכם אל הארץ בו' [ראה ספר 'המעיינות' פ' וארא מאמר ב']. וגם 'ויבן' לשון 'בנין', כמו שאמרו רז"ל ע"פ 'ורב שלום בנין', אל תקרי 'בנין' אלא 'בנין', כי תורה שבעל פה נקראת גם כן 'בית', כמו שכתוב במקום אחר. ונודע דבחינת 'בית' שרשו במקום גבוה מאד בו' - מבחינת המקיף (כמו שהבית מקיף על כל מה שבתוכו). ועיין מ"ש בפרשת נשא סוף ד"ה 'בה תברכו', מענין: 'ורב שלום בנין' בו'.

ולכן, הוי"ו של ודבש מחובר עם היום הזה, הוי"ה להיות בצירוף שם הוי"ה אחת.

והנה, יש בחינת עולם שנה נפש. כי כמו שיש בחינה זו בעולם, כך יש בשנה, והוא בראש השנה. ולכן קורין פרשה זו קודם ראש השנה,

כניסתם לארץ, שעשו כריתות ברית מיוחדת על התורה מאחר ואז נתקשרו במיוחד לדרגת תורה שבע"פ – בחי' ארץ ישראל.

כעת יבאר ש'היום הזה' קאי גם על היום של ר"ה. והביאור בזה הוא, שכמו שקודם שנכנסו לא"י, מחמת הקשר החדש שלהם עם דרגת תושבע"פ הוצרכו בנ"י לכריתות ברית מיוחדת, כך הוא גם קודם ר"ה, שצריכים כריתות ברית מיוחדת על התורה. הסיבה לכך יבואר להלן:]

והנה, יש בחינת 'עולם' 'שנה' 'נפש'¹⁷.

ידוע שכל הבריאה מורכבת מג' דברים – עולם שנה נפש¹⁸: 'עולם', הוא בחי' מקום (שבו נמצאים כל הנבראים), 'שנה', בחי' הזמן (שכל הנבראים הם תחת גדר של זמן, עבר הווה ועתיד), ו'נפש', הוא חיות הנבראים.

וג' דברים אלו של עולם שנה ונפש משתווים זה לזה, כפי שממשיך.

כי כמו שיש בחינה זו ב'עולם', כך יש ב'שנה', והוא בראש השנה.

"וכמו שיש בחינה זו ב'עולם', שהיתה כריתות ברית בכניסתן לארץ, כך יש בחינה זו ב'שנה', שקודם ראש השנה צריכה להיות כריתות על קבלת התורה, וצריכה להיות משום דראש השנה גם כן בחינה אחת עם ארץ ישראל, ששניהם בבחינת מלכות" (אוה"ת כרך ב ע' תתרמז), כדלקמן.

ולכן, קורין פרשה זו קודם ראש השנה.

נמצא, שמהתורה שבעל פה דווקא, שהוא סוף מעשה ובחינת 'רגליו' כביכול של בחינת 'אדם' – תורה שבכתב – ניתן להשיג את רצונו וחכמתו יתברך, ענין סתרי וטעמי התורה, כי הגם שתורה שבעל פה היא בבחינת 'ארץ' ומלוכת בגשמיות, מכל מקום, עדיין היא קשורה לבחינת 'אדם' והיא ה'סוף מעשה' שלו, כנ"ל, ויתירה מזו, ב'סוף מעשה' דווקא בא לידי גילוי ה'מחשבה תחילה' – רצונו וחכמתו יתברך. כמו שבפשטות אי אפשר לדעת את רצונו יתברך (טעמי וסתרי תורה, 'מחשבה תחילה') כי אם על ידי התורה שבעל פה, שבה כל הדינים מפורשים ומפורטים היטב, ובכך רצונו מתגלה.

ולכן, הוי"ו של "ודבש" מחובר עם "היום הזה הוי"ה" – הפרשה שלאחריו – להיות בצירוף שם הוי"ה אחת – כי כאמור ש'סוף מעשה במחשבה תחילה', ובחינת הדבש של התורה – רצונו וחכמתו יתברך, טעמי התורה – מתגלה רק ע"י (ועל פי) בחינת 'סוף מעשה', תורה שבעל פה, שזהו תוכן הכתוב של 'היום הזה הוי' אלקיך מצוך' – ברית חדשה על קיום התורה, כנ"ל בתחילת המאמר.

פרק ב

ענין תורה ב'שנה'

[עד עתה נתבאר ש'היום הזה ה' אלקיך מצורך גו' הנאמר בפרשתינו, קאי על קודם

¹⁸. "אשר על ג' בחינות אלו הוא היסוד של ספר יצירה" (אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך. וראה הקדמת הראב"ד לפירושו לספר יצירה)).

¹⁷. ראה ס"י פ"ג, מ"ג ואילך וזהו "יסוד כל ס"י". הובא בפרדס לרמ"ק ז"ל שער הנתיבות נ' כג. ובשער פרטי השמות פ"ו מס"י.

כי היום הזה וגו' קאי על ראש השנה,^ג ובכל שנה קודם ראש השנה צריך כריתת ברית מחדש על קבלת התורה, שבראש השנה הוא בחינת מצוך לעשות את החוקים וגו',^ד ולכן נקרא ראש השנה ולא תחלת השנה, כי כמו

פרשה זו חלה תמיד בתקופה הקרובה שלפני ראש השנה, והטעם הפנימי בכך הוא, בגלל השייכות שיש בין פרשה זו לענין ראש השנה, כי פרשה זו מדברת על הכריתות ברית המיוחדת הקשורה לדרגת תושבע"פ, וקשורה עם ארץ ישראל (בדרגת 'עולם') ועם ראש השנה (בדרגת 'שנה').

[לפני כן במאמר נתבאר איך בפסוק מרומז שהכריתות ברית המיוחדת על תורה שבע"פ קשורה עם הכניסה לא". כעת יבאר איך שבאותו פסוק מרומז גם שכריתות ברית מיוחדת זו קשורה להכנה שלפני ר"ה:]

כי "היום הזה וגו' [הוי' אליך מצוך לעשות את כל החוקים האלה]" קאי על ראש השנה¹⁹ - בזוהר מפורש שפסוק זה האומר 'היום הזה' קאי על ראש השנה, הרי דהכריתות ברית על תורה שבע"פ קשורה גם עם ר"ה.^ג

ובכל שנה קודם ראש השנה צריך כריתת ברית מחדש על קבלת התורה, [לפין שבראש השנה הוא בחינת "מצוך לעשות את החוקים וגו'"]^ד - ש"ר"ה הוא ענין אחד עם תורה שבעל פה, כי ר"ה הוא בחינת 'שתמליכוני עליכם' [המשכת מלכותו יתברך למטה, כפי שיתבאר להלן], ו'מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה כו', לכך,

כמו שבתורה שבעל פה הוא גילוי הרצון עליון – איך יעשו התפילין והסוכה כו', כך בראש השנה הוא גילוי רצון עליון, ולכן בר"ה הוא בחינת 'מצוך לעשות כו' [כמלך המצוה וגו' מה לעשות] (הגהת הצ"צ לכאן).

כלומר, ראש השנה ותורה שבעל פה עניינם אחד, שענין ראש השנה הוא המשכת מלכותו יתברך למטה, כמאמר רז"ל 'אמרנו לפני [פסוקין] מלכיות שתמליכוני עליכם', שימשיך אותי להיות מלך על ישראל ועל כל העולם (כפי שיבואר הענין בזה בפרטיות יותר בסמוך). נמצא, שר"ה קשור לבחינת המלכות. וכן ענין תורה שבעל פה היא בחינת מלכות, כמאמר הזוהר 'מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה', וכמבואר לעיל בארוכה. נמצא, שר"ה ותושבע"פ ענינם אחד - בחינת המלכות.

והנה נתבאר לעיל, שדוקא בתושבע"פ סוף מעשה' מתגלה פנימיות רצונו וחכמתו ית', 'מחשבה תחילה'. ובהמשך המאמר יתבאר איך שגם ר"ה, בחי' המל', קשורה עם 'מחשבה תחילה', עם גילוי נעלה ופנימי באלקות. וגם זה מרומז בפסוק "היום הזה אנכי מצוך", היינו שביום הזה, ר"ה, יש גילוי של 'אנכי מצוך' רצונו הפנימי של הקב"ה.

הנחות צמח צדק

ג. עיין בפירוש הרמ"ז בזהר ריש פרשת בא (דף ל"ב ע"ב) גבי: 'היום' – דא [זה] ראש השנה. ד. לפי שבר"ה הוא ענין אחד עם תורה שבעל פה, כי ר"ה הוא בחינת 'שתמליכוני עליכם', ו'מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה' כו', לכך כמו שבתורה שבעל פה הוא גילוי הרצון עליון, איך יעשו התפילין והסוכה כו', כך בראש השנה הוא גילוי רצון עליון, ולכן בר"ה הוא בחינת 'מצוך לעשות כו'.

19. ראה לקו"ש ח"ט ע' 231. חכ"ד ע' 191 הערה 29 מהשינוי כאן למ"ש לקמן מד, א.

שֵׁשׁ בַּחֲנִינֵי רֹאשׁ בִּנְפֶשׁ, שֶׁהוּא רֹאשׁ וּשְׂכָל לִגְבֵי הַגּוֹף, כִּךְ יֵשׁ בַּחֲנִינֵי רֹאשׁ
בִּשְׁנָה, וְהוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה.¹⁹

ב. וְהֵנָּה בִּשְׁבֻעוֹת נִיתְּנוּ לִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, וּבְיוֹם כִּיפּוּר נִיתְּנוּ לִוְחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת. מֵא ד
וְלִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נִיתְּנוּ בַקּוֹלוֹת וּבִרְקִים, מֵה שְׁאִין בֵּן לִוְחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת.

בַּחֲנִינֵי הָרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, הַדְּרָגָה הַגְּבוּהָה וְהַנְּעֻלִית
בְּאַלְקוֹת. כִּי כִּמוּ שֶׁהָרֹאשׁ מִנְהִיג אֶת הַגּוֹף, הֵיִינוּ
שֶׁהוּא הַמָּקוֹם הַכִּי גְבוּהָה שֶׁל הַגּוֹף, כִּךְ בְּר"ה,
בַּחֲי' הַמֶּלֶךְ, מֵאִירָה דְּרָגַת ה'רֹאשׁ', דְּרָגָה גְבוּהָה
וְנִעְלִית בְּאַלְקוֹת, בַּחֲי' רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן.²¹

פרק ג

אהבה ד'פנימיות הלב' ו'חיצוניות הלב'

[כַּעַת יִבָּאֵר בְּפִרְטוּיּוֹת יוֹתֵר הַנְּקוּדָה הַנ"ל,
אִיךְ שְׂדוּקָא בְּר"ה שֶׁהִיא בַּחֲי' הַמֶּלֶךְ (סוֹף
מַעֲשֵׂה) מִתְּגַלֶּה בַּחֲי' רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, דְּרָגָה גְבוּהָה
וְנִעְלִית בְּאַלְקוֹת.

וְכַדִּי לִבָּאֵר הַנְּקוּדָה הַנ"ל, יִקְדִּים קוֹדֵם
בִּיאוּר עֲנִין יוֹם כִּיפּוּר:]

ב. וְהֵנָּה, בִּשְׁבֻעוֹת נִיתְּנוּ לִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת,
וּבְיוֹם כִּיפּוּר נִיתְּנוּ לִוְחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת.²²
וְלִוְחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת נִיתְּנוּ בַקּוֹלוֹת וּבִרְקִים -
כַּמְּפֹרֶשׁ בַּכְּתוּבִים שֶׁם, מֵה שְׁאִין בֵּן לִוְחוֹת
הָאֲחֵרוֹנוֹת - שְׁנִיתְּנוּ דוּקָא בַּחֲשָׁאִי.

הנחות צמח צדק

ה. הוּא בַּחֲנִינֵי 'נִלְגָּלְתָא דַּחֲפִיא עַל מוּחָא', שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי גִלּוּי רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן, וְכִּמוּ שֶׁכְּתוּב בַּמָּקוֹם אַחֵר עַל פֶּסוּק
'תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ כו"'. וְהֵנָּה, כִּמוּ דְּבִתּוּרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הוּא בַּחֲנִינֵי 'בִּינָה יִתְּרָה נִיתְּנָה כו"', כִּךְ גַּם בֵּן בַּבַּחֲנִינֵי יִרְאָה, שֶׁהִיא
בַּחֲנִינֵי רֹאשׁ הַשְּׁנָה, אֵף עַל גִּב דִּירְאָה נִקְרָאת בַּחֲנִינֵי 'נוֹקְבָא' לִגְבֵי אַחֲבָה, וְכִּמוּ שֶׁכְּתוּב "אִשָּׁה יִרְאֵת ה'", וְכַתִּיב
"וְכִרְ חֲסִדוֹ", אֵף עַל פִּי כו', "זֶה הַשְּׁעָר כו'", וְשֶׁרֶשֶׁה מִ'רֹאשׁ עֵילָא' כו'. וְכֵן בַּבַּחֲנִינֵי דִּיבּוּר, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵי 'בְּנִין
הַמַּלְכוּת', שְׁנִקְרָא 'יִבְר ה'", שֶׁזֶהוּ בַּחֲנִינֵי רֹאשׁ הַשְּׁנָה, שִׁיךְ גַּם בֵּן בַּחֲנִינֵי זֶה דְּבִינָה יִתְּרָה נִיתְּנָה כו', וְהֵיִינוּ, דְּמָה
שֶׁכְּתוּב "וְיִבֵּן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֵּלָע" הוּא בְיוֹם ו' לַמַּעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה.

וְזֶהוּ שֶׁבְּכָל שָׁנָה קוֹדֵם רֹאשׁ הַשְּׁנָה צְרִיכָה
לִהְיוֹת כְּרִיתֵת בְּרִית מַחֲדָשׁ עַל קַבְלַת הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל
פֶּה, הֵיִינוּ הַתְּקַשְׁרוֹת לְאוֹתָהּ דְּרָגָא גְבוּהָה
שֶׁמִּתְגַּלִּית בְּתוֹשִׁבַּע"פ (מַחֲשָׁבָה תַּחֲלִילָה). כִּי עֲנִין
ר"ה וְעֲנִין תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה הֵם בְּשׁוּוֹה מִמֶּשׁ,
מַלְכוּת שְׁבָה נִמְשָׁךְ הָרִצּוֹן הַפְּנִימִי וְהַנְּעֻלָה, וּמִצַּד
שִׁיכּוֹת זֶה עֲנִינִים בָּאִים כְּאַחַד - בְּרִית הַתּוֹרָה
בְּר"ה.

[יִתְחַלֵּל לִבָּאֵר אִיךְ יֵשׁ בְּר"ה, בַּחֲי' הַמַּלְכוּת,

בַּחֲי' 'מַחֲשָׁבָה תַּחֲלִילָה' - דְּרָגָה גְבוּהָה וְנִעְלִית
בְּאַלְקוֹת:]

וְלִכֵּן, נִקְרָא 'רֹאשׁ הַשְּׁנָה' וְלֹא 'תַּחֲלִילַת הַשְּׁנָה' -
וְהוּא כְּדִי לִבְטָא עֲנִין הָאִמּוּר, שֶׁבְּר"ה, בַּחֲנִינֵי
מַלְכוּת 'סוֹף מַעֲשֵׂה', מִתְּגַלֶּה בַּחֲנִינֵי רִצּוֹנוֹ יִתְבַּרְךְ,
'מַחֲשָׁבָה תַּחֲלִילָה', כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ.

- כִּי כִּמוּ שֵׁשׁ בַּחֲנִינֵי 'רֹאשׁ' בְּנִפְש' - שֶׁהוּא
רֹאשׁ וּשְׂכָל לִגְבֵי הַגּוֹף - כִּךְ יֵשׁ בַּחֲנִינֵי 'רֹאשׁ'
בִּשְׁנָה, וְהוּא רֹאשׁ הַשְּׁנָה.²⁰

כְּלוּמָר: הַשֵּׁם 'רֹאשׁ הַשְּׁנָה', רֹאשׁ דוּקָא מִבְּטָא
דְּבִר זֶה שֶׁבְּרֹאשׁ הַשְּׁנָה - בַּחֲנִינֵי מַלְכוּת - מִתְּגַלֶּה

הָרִצּוֹן דוּקָא, רֵאָה בַּהֲגָהוֹת הַצ"צ כֵּאֵן.

22. רֵאָה ב"ב קכ"א, א.

20. נִתְבָּאֵר בְּעִסְתֵּר רֹאשׁ בַּתְּחִילָתוֹ, וּבְד"ה אֲרִבְעָה רֵאשֵׁי
שָׁנִים - תַּשְׁמ"ה.

21. בְּפִרְטוּיּוֹת יוֹתֵר, אִיךְ דְּרָגַת ה'רֹאשׁ' מֵרָאָה עַל דְּרָגַת

והענין, כי יש ב' מיני אהבות, האחת, בחינת פנימיות הלב הנקרא רעותא דליבא. והב', בבחינת חיצוניות בהתגלות הלב. ועל דרך משל כבן אצל אביו יש ב' בחינות באהבתו אליו, כי הנה אם הוא שרוי אצל אביו בביתו, עדיין אינו ניכר ומתגלה בו בחינת ומדת האהבה, והרי היא בבחינת פנימיות הלב לבד. מה שאין כן אם הרחיק אביו ממנו, אזי נתגלה ויוצא לחוץ בחינת האהבה בבחינת גילוי רב, להיות נפשו צמאה וכלתה אליו. אבל כשהוא שרוי עמו, הנה האהבה במילת ונכללת ברוב השמחה והתענוג שהוא בהיכל אביו,

והענין - לבאר הטעם הפנימי לחילוקים אלו בין לוחות ראשונות ללוחות שניות ומהו הקשר בין קולות ורעש לבין שבועות, ובין ענין החשאי שבלוחות שניות לבין ענין יום כיפור:

[בחינה הא' שהיא המשל לבחינת האהבה ד'פנימיות הלב':]

כי הנה, אם הוא שרוי אצל אביו בביתו, עדיין אינו ניכר ומתגלה בו בחינת ומדת האהבה, והרי היא - אהבתו לאביו - בבחינת 'פנימיות הלב' לבד - שאז האהבה אינה באה לידי ביטוי ולא נרגשת בו, כי אם נשארט טמונה עמוק עמוק בפנימיות ועצמיות לבבו, כנ"ל.

[ובחינה הב', שהיא המשל לבחינת האהבה ד'חיצוניות הלב':]

מה שאין כן אם הרחיק אביו ממנו, אזי נתגלה ויוצא לחוץ בחינת האהבה בבחינת גילוי רב, להיות נפשו צמאה וכלתה אליו - כאשר אביו מתרחק ממנו אהבתו אליו באה לידי גילוי ברגש של צמאון גדול לחזור ולהתקרב אליו.

אבל כשהוא שרוי עמו, הנה, האהבה במילת ונכללת ברוב השמחה והתענוג [מזה] שהוא בהיכל אביו - כלומר אין הפי' שכאשר הבן הוא אצל האב יש פחות אהבה לאב. אדרבה: דוקא בגלל שבהיותו אצל אביו, אביו הוא בהתגלות אליו, ויש לו שמחה ותענוג נעלה מאד בגלל זה, והרי זה ע"ד ביטול אור הנר באור היום, כך אהבת הבן לאביו בטלה וטפלה לגבי רוב שמחתו ותענוגו להיותו נמצא יחד עם אביו.

והענין - לבאר הטעם הפנימי לחילוקים אלו בין לוחות ראשונות ללוחות שניות ומהו הקשר בין קולות ורעש לבין שבועות, ובין ענין החשאי שבלוחות שניות לבין ענין יום כיפור:

[ויובן בהקדים:]

כי יש ב' מיני אהבות [ה'] - וב' אהבות אלו שייכות לב' האופנים בהם ניתנה התורה, אהבה אחת בקול ורעש גדול, אהבה גלויה כמו לוחות ראשונות, ואהבה האחרת בחשאי ובהעלם בתוך פנימיות לבבו, כמו לוחות האחרונות שניתנו בחשאי דווקא:

האחת - בחינת 'פנימיות הלב' הנקרא 'רעותא דליבא' - אהבה הטמונה בפנימיות לבבו, ונקראת 'רעותא דליבא' רצון הלב, רצון לאלקות הנשאר בעומק ובפנימיות הלב ועצמיותו (כפי שיבאר בסמוך ענינו של רצון זה בפרטיות יותר).

והב' - בבחינת חיצוניות בהתגלות הלב - כמו שחיצוניות הדבר הוא חלק הנראה והנגלה של הדבר, ואילו פנימיותו היא בלתי נראית וניכרת לעין, כך גם באהבות אלו שבלב כל ישראל, שהאהבה בבחינת חיצוניות הלב היא אהבה להשם הבאה בגילוי ומורגשת בלבבו, ואילו האהבה הנ"ל בבחינת פנימיות לבו, היא נשארט טמונה עמוק בעצמיות ופנימיות לבו.

[מביא משל לב' מיני אהבות אלו:]

וזהו ענין יום כיפור, שהוא מעין עולם הבא עולם התענוג, שאין בו אכילה ושתייה, לפי שכל ישראל מתעלים בו עילוי רב, וכדכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם וגו', לפני הוי' תטהרו, פירוש, שמכפר ומטהר כל העונות המבדילין וקורע כל המסכים, ואין שום מסך מבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, וזהו לפני ה' תטהרו, ואז ישמח ישראל בעושיו בלי שום מניעה ומבלבל בעולם, ומרוב השמחה והתענוג נכללה ובטלה מדת

[נמצא, שהאהבה דבחינת פנימיות הלב היא בבחינת חשאי כמו בלוחות שניות, והאהבה שבחיצוניות הלב היא בבחינת רעש והתגלות כמו לוחות ראשונות. דהיינו שלוחות השניות קשורות לדרגה יותר גבוהה ופנימית באהבת ה'. ועתה ממשיך לבאר את הקשר שיש בין בחינת פנימיות הלב שבחשאי ויום כיפור, בו ניתנו הלוחות השניות בחשאי:]

וזהו - ענין שמחה ותענוג זה שהבן מרגיש בהיותו נמצא ביחד עם אביו, הוא - ענין יום כיפור, שהוא מעין עולם הבא, עולם התענוג, שאין בו - ביום כיפור - אכילה ושתייה²³ - כשם שבעולם הבא אין אכילה ושתייה, לפי שכל ישראל מתעלים בו - ביום כיפור - עילוי רב בהתקרבות גדולה להשם, עד שמרגישים תענוג רב מזה, ולא גילוי אהבה וצמאון, כי כבר נמצאים ביחד עם אביהם הקב"ה (כמאמר הזוהר על מצבם הרוחני של בני ישראל ביום כיפור מלכא וישראל בלחודוהי, דהיינו המלך [הקב"ה] וישראל בלבד). וזהו מעין דרגת עולם הבא שבו הנשמות יושבות ונהנית מזיו השכינה, שנמצאות כבר בקירוב גדול להשם ומתענגות מקירוב זה, ולא בבחינת אהבה וצמאון גלויים להתקרב אליו. וכדכתיב²⁴ - לגבי התקרבות זו הנעשית ביום

כיפור "שמתעלים בו עילוי רב" - "כי ביום הַזֶּה יִכָּפֵּר עֲלֵיכֶם וגו' [לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם], לִפְנֵי הַנָּהָר, תִּטְהָרוּ", פירוש, שמכפר ומטהר²⁵ כל העונות המבדילין²⁶ וקורע כל המסכים, ואין שום מסך מבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים, וזהו "לפני ה' תטהרו" - שבני ישראל מתטהרים מכל עונותיהם המבדילים ביניהם לבין השם (כמאמר הכתוב 'עוונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלקיכם'), ובמילא נעשים הם 'לפני ה' ממש, בהתקרבות גדולה עמו, וכדלעיל 'מלכא וישראל בלחודוהי'.

ואז - כשמגיעים להתקרבות גדולה זו, "לפני ה'" ממש, "ישמח ישראל בעושייו"²⁷ - יהיו בשמחה ותענוג גדול - בלי שום מניעה ומבלבל בעולם - כמבואר לעיל אשר כשהאדם כבר נמצא בקרוב להשם נרגש תענוג, ואחרי טהרת נפשו מכל העוונות ביום כיפור לא נשאר שום דבר המעלים ומסתיר ("שום מניעה ומבלבל בעולם") על התקשרותו עם הקב"ה, אביו, ולכן מרגיש תענוג ושמחה רב - "ישמח ישראל בעושייו".

ומרוב השמחה והתענוג [שמרגישים אז] נכללה ובטלה מדת האהבה שיש בהם - רגש האהבה והצמאון הגלוי להתקרב טפלים ובטלים אז, כי

26. ראה ישע"י נט, ב.

27. תהלים קמט, ב.

23. ראה ברכות יז, א.

24. ויקרא טז, ל.

25. כידוע שכפרה הוא לשון כיבוס וטהרה.

האהבה שיש בהם, ודי בבחינת פנימיות הלב ברעותא דלכא לכד.¹

והנה, בכדי שיגיע האדם לבחינה ומדריגה זו, הנה ראשית חכמה יראת ה', שהוא בחינת ראש השנה, להמשיך עליו בחינת יראה בחינת מלכותו,

כלומר: נתבאר לעיל שדרגת 'פנימיות הלב' היא כמו הבן כשהוא אצל אביו, כשאינ מסך המבדיל בין ישראל להקב"ה. אך כדי שתתגלה בחי' זו, צריכים שבאמת לא יהי' קיים שום מסך, שום דבר המבדיל – עבירות. ולכן כהקדמה לגילוי נעלה הנ"ל של יוה"כ, זקוקים להעבודה של ר"ה, 'מלכות' עבודת היראה שדוקא ע"י עבודה זו יגיע האדם סו"ס למצב שאין דבר המבדיל בינו לבין הקב"ה, ויתגלה בחי' פנימיות הלב, וכפי שימשיך לבאר באריכות.

נמצא: דדוקא ע"י ה'סוף מעשה' – קבלת עול מלכות שמים פשוטה, מעשה בפועל, העבודה דר"ה (הקשורה עם תורה שבע"פ כנ"ל), מתאפשר הגילוי ד'מחשבה תחילה' הגילוי הנעלה של יוה"כ, פנימיות הלב.

[וימשיך לבאר בפרטיות יותר את העבודה המיוחדת של ר"ה, העבודה של יראה וקבלת עול:]

שהוא בחינת ראש השנה, להמשיך עליו בחינת יראה, בחינת מלכותו.

כדי להגיע לבחינת 'פנימיות הלב' והרגשת התענוג ביום כיפור יש להקדים, כאמור, התעוררות יראת השם בראש השנה, וזהו הטעם הפנימי שעבודת ראש השנה קודמת לעבודת יום כיפור, כי אי אפשר להגיע לבחינת יום כיפור ללא הקדמת עבודת ראש השנה.

הנהגות צמח צדק

1. כמ"ש בד"ה 'האינו השמים'.

נמצא כבר ביחד עם הקב"ה וכבר השיג את המבוקש של אהבתו – התקרבות עם הקב"ה (כמשל הבן כאשר הוא נמצא ביחד עם אביו).

ודי בבחינת 'פנימיות הלב' ב'רעותא דלכא' לכד.¹

ואז אין צורך באהבה גלויה שבחינוניות הלב, כי כל מטרת אהבה זו היא להתקרב אל השם, אבל כעת הוא כבר השיג את המטרה והתקרב אליו יתברך, ולכן די לו באהבה שבפנימיות הלב, בחינת 'רעותא דליכא' – רצון הטמון עמוק בלבו – בלבד.

פרק ד

קבלת עול מלכות שמים בר"ה

[ע"פ מה שביאור בענין מהותו של יו"כ – 'לפני הוי' תטהרו' שאין שום מסך בין היהודי לאבינו שבשמים (דמשו"ז) די באהבה שבפנימיות הלב], ימשיך לבאר ענינו הפנימי של ר"ה. ועפ"ז יבואר למה ר"ה, שהיא בחי' מל', קשור עם ה'מחשבה תחילה' דרגה נעלית ופנימית באלקות:]

והנה, בכדי שיגיע האדם לבחינה ומדריגה זו – תכלית הקירוב לקב"ה שאז מתגלה בחינת 'פנימיות הלב' מחמת התענוג גדול שזהו בחינת יום כיפור, כנ"ל – **הנה, "ראשית חֲכָמָה יִרְאֶת ה'"²⁸.**

שקוראין לו המלך, שתהא יראתו ופחדו עלינו²⁹ וזהו אמרו לפני מלכות שתמליכוני עליכם, כי הנה מלכותך מלכות כל עולמים כתיב, והוא יתברך מניח את העליונים ומוריד וממשיך בחינת מלכותו למטה על ישראל לבד,

וזהו אמרו לפני מלכות שתמליכוני עליכם²⁹ - שאומרים פסוקי מלכות בראש השנה (פסוקים המזכירים עובדה זו שהקב"ה מלך עלינו ועל כל העולם) כדי לעורר את הקב"ה להיות מלך עלינו (שתמליכוני עליכם), וע"י זה שהקב"ה נעשה מלך עלינו ומלכותו מתגלית עלינו, ניתן להתעורר באימה ויראה מרוממות מלכותו.

[מבאר בפרטיות יותר מה זאת אומרת שבר"ה ממשיכים עלינו מלכותו יתברך, כי לכאורה ניתן להקשות (כפי שממשיך): מלכותו יתברך מתפשטת על כל העולמות ממש, ולא רק עלינו, ויש להבין הביאור בכך שבר"ה ממשיכים את מלכותו עלינו דווקא:]

כי הנה, "מלכותך מלכות כל עולמים"³⁰ כתיב - שלאמיתו של דבר מלכותו וממשלתו יתברך מתפשטת על כל העולמות והנבראים, הן העליונים והן התחתונים.

והוא יתברך מניח את העליונים³¹, ומוריד וממשיך בחינת מלכותו למטה על ישראל לבד. ע"י עבודת ישראל בר"ה, הקב"ה ממשיך ומייחד את מלכותו עלינו דווקא, על עם ישראל, ובזה הרי הוא מניח "על הצד", כביכול, גם את העולמות העליונים ביותר - שלכאורה מצד גודל מעלתם לא היה צריך להיות כך - ומוריד וממשיך בחינת מלכותו למטה על ישראל לבד. במילים אחרות: וודאי שהקב"ה מלך על כל

כי הנה, "ראש השנה... בחינת המשכת אלקותו יתברך למטה בבחינת התגלות כמו שכתוב 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני', שמראש השנה עד יום הכיפורים הוא בחינת 'שמאלו', בחינת יראה, לפי שאז הוא זמן התגלות מלכותו יתברך" (לקו"ת פ' ראה ד"ה אני לדודי הא' - מצויין בהגהת הצ"צ לכאן).

כלומר, בראש השנה מתגלית 'שמאלו' של הקב"ה, המעוררת באדם מידת היראה, לפי שאז הוא זמן גילוי מלכותו יתברך למטה, היינו שימים אלה הם ימי סגולה שבהם נקל יותר לאדם לעורר בעצמו רגש של אימה ופחד מרוממות הא-ל, מחמת התגלות מלכותו יתברך בזמן זה בכל העולמות, דהרי כאשר אדם מרגיש מלכותו יתברך, כיצד הקב"ה הוא מלך העולם, מתעורר ביראה ופחד מאימת ורוממות המלכות.

שקוראין לו 'המלך', שתהא יראתו ופחדו עלינו²⁹

וזהו הטעם שקוראים את הקב"ה 'המלך' בכל תפילות ראש השנה, והוא מטעם הנ"ל, בגלל שאז ישנה המשכת והתגלות מלכותו יתברך למטה כדי לעורר בישראל את היראה והפחד ממנו יתברך, כמו עי"ז שהאדם ירא ממלך גדול, עד"ז כשמזכירים דבר זה שהקב"ה הוא 'המלך' (ולא רק שהוא אבינו שהזכרת דבר זה מעורר רגש של אהבה וקירוב), מתעוררים ביראת השם.

הגהות צמח צדק

ז. עיין בזה פנחס ר"ד ב'. ועיין מה שנתבאר לעיל בד"ה 'אני לדודי' (ראה חסידות מבוארת מועדים כרך א ע' ט-י).

31. ראה תניא ריש פרק מא.

29. ר"ה טז, סע"א.

30. תהלים קמה, יג.

כמו שאומרים ה' אלהי ישראל מלך, וכתוב כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו וגו', וזהו ה' מלך גאות לבש כו', שהוא שיר של יום השישי, שבששי למעשה בראשית נברא אדם הראשון, ואז היה ראש השנה ביום ו', כי זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, פירוש שבו נברא אדם הראשון, ולכן שר את דברי השירה הזאת, ה' מלך גאות לבש, פירוש על דרך משל כמו לבוש שהוא

ואז - בתחילת הבריאה - היה ראש השנה ביום ו' - יום ששי למעשה בראשית, ויום ששי של השבוע, יום בריאת אדם הראשון.

כי 'זה היום תחלת מעשיך, זכרון ליום ראשון'³⁶, פירוש - מהו ה'יום ראשון' שראש השנה הוי זכרון אליו, היום - שבו נברא אדם הראשון.

- ומזה שר"ה הוא זכרון ליום שבו נברא אדם הראשון, מובן שכשנברא אדם הראשון נעשה אותו ענין שנעשה עתה בר"ה - המשכת מלכותו ית' עלינו דוקא.

ולכן, שר [אדם] את דברי השירה הזאת "ה' מלך גאות לבש"³⁷.

ולפי הנ"ל מובן למה אדם הראשון שר את דברי השירה הזאת 'ה' מלך גאות לבש'³⁸. כי אז נעשה ענין המיוחד הזה, המשכת מלכותו ית' עלינו דוקא, והוא הענין שנעשה שוב בכל שנה בר"ה - 'זכרון ליום ראשון'.

פירוש - לבאר המשמעות הפנימית של 'לבוש' ומלכות (מלך גאות לבש):

על דרך משל כמו לבוש שהוא מסתיר ומכסה

העולמות ונמצא בכל מקום, בכ"ז הרי הוא מניח את העליונים והתחתונים, שאינם נוגעים לו כביכול, ומייחד את מלכותו על ישראל, שהם יקבלו עליהם עול מלכות שמים ובזה תתבטא ותתגלה מלכותו, שכאשר הם מקבלים את עול מלכותו - הנה בזה הוא מלך.

כמו שאומרים³² - בתפילת ראש השנה - "ה' אלהי ישראל מלך" - אלקי ומלך של ישראל דווקא.

וכתיב³³ - והוא אחד בפסוקי המלכיות שאומרים בתפילת ראש השנה - "כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו וגו'" - מלך של בני ישראל דווקא, משום שבר"ה מייחד מלכותו עלינו בלבד, כנ"ל.

וזהו "ה' מלך גאות לבש כו"³⁴, שהוא שיר של יום השישי³⁵.

על פי זה שבראש השנה פועלים שהקב"ה מייחד את מלכותו עלינו דווקא, יובן הטעם הפנימי מדוע השיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש בכל יום שישי, (ועד"ז אומרים בתפילת שחרית בכל יום שישי), הוא 'ה' מלך גאות לבש'.

שבששי למעשה בראשית נברא אדם הראשון,

38. כדאיתא במדרש שאדה"ר אמר לכל הברואים: "בואו אני ואתם נלך ונלביש גאות ועוז ונמליך עלינו מי שבראנו, לפי שהעם ממליכין את המלך, ואין המלך ממליך את עצמו אם אותו אין העם ממליכין אותו. הלך אדם לעצמו והמליך אותנו ראשון, וכל הבריות אחריו, ואמר 'ה' מלך גאות לבש'".

32. תפלה דר"ה.

33. ישעי' מד, ו.

34. תהלים צג, א.

35. ר"ה לא, א.

36. מוסף דר"ה.

37. זח"ק ג, ב. וראה פדר"א י"א.

מסתיר ומכסה על האדם, כך הוא ענין בחינת מלוכה, שנתלבש ונתצמצם בכמה לבושין וצמצומים, עד שנקרא בחינת מלך ולהיות מלכותו על ישראל.

על האדם, כך הוא ענין בחינת מלוכה, שנתלבש ונתצמצם בכמה לבושין וצמצומים עד שנקרא בחינת 'מלך'.

ענין המלכות הוא ירידה והשפלה עבורו יתברך, שיורד מגודל רוממותו והבדלתו להתייחס למציאות שבחוץ ממנו, כביכול, מציאות של זולת – היינו עולמות ונבראים נפרדים. ומטעם זה המלכות היא בחינת לבוש (ה' מלך גאות לבש), שהלבוש מעלים ומסתיר על האדם או הדבר המלוכש בו, וכך הוא ענין בחינת המלכות, שהקב"ה התלבש כביכול והתצמצם בכמה לבושים המסתירים ומצמצמים את אורו האין סוף כדי שיהיה בערך העולמות והנבראים להיות בחינת 'מלך' עליהם.

ולהיות מלכותו על ישראל.

והמשכת מלכותו יתברך ביום שישי שבו נברא אדם הראשון (ועד"ז ברה"ש שכל שנה, זכרון ליום ראשון) היא לפעול שמלכותו ית' יהי לישראל דוקא. דהיינו שמה שהקב"ה מצמצם א"ע ומתלבש בעולמות כו', יורגש שהכל הוא עבור המטרה שיוכלו ישראל לקבל עליהם עומ"ש.

וזוהו ה' מלך גאות לבש' שאמר אדה"ר, היינו שהמשיך ענין זה שהקב"ה יצמצם א"ע ('לבש') בבחי' המל' וייתחד מלכותו עלינו ולא על כל העולמות העליונים.

פרק ה

ג' שלבים בעבודת ה' שבימים נוראים: ר"ה, עשי"ת, ויוה"כ

ממש עם הקב"ה בלי מסך המבדיל. בפרק הקודם התחיל לבאר, שגילוי דרגה זו מתאפשר רק ע"י הקדמת העבודה של ר"ה, קבלת עול מלכות שמים, כיון שדוקא עי"ז יכולים להסיר את הדברים המבדילים בינינו לקב"ה, העוונות וחטאים, ולהתייחד אתו בתכלית היחוד. כעת ימשיך בביאור ענין זה, ויבאר את הענין יותר בפרטיות.

ונקודת הדברים היא, דלעיל נתבאר שההבדל בין גילוי פנימיות הלב לגילוי חיצוניות הלב הוא ע"ד ההבדל בין בן הנמצא רחוק מאביו ומתעורר בתשוקה גלו' לאביו (חיצוניות הלב), לבן הנמצא אצל אביו ומתענג מלהיותו אצל אביו, שאז אהבתו היא כ'שרגא בטיהרא' לגבי התענוג הנפלא של השמחה להיות אצל אביו (פנימיות הלב שאינו בהתגלות).

ובעבודת ה', כפי שכבר נתבאר, כדי שאדם יגיע לדרגה נפלאה זו של פנימיות הלב, צריך הוא קודם להסיר את הדברים המבדילים בינו לקב"ה, העוונות וכיו"ב. ותחילת הדרך בזה היא כנ"ל ע"י קבלת עומ"ש ברה"ש. וכעת יבאר, שעוד שלב בזה הוא דוקא ע"י הריחוק. כלומר, למרות שהתכלית כאן היא הקירוב שנעשה ביו"כ (גילוי פנימיות הלב), הנה, דוקא ע"י הרגשת הריחוק, אז מתעורר האדם לעשות תשובה ומסיר את הדברים המבדילים בינו לבין אלקיו, ורק אז מתאפשר הקירוב הנ"ל. אלא שהרגשת הריחוק שנעשית כהכנה ליוה"כ, נפעלת ע"י שבאמת הקב"ה הוא קרוב אלינו, שאז מרגיש האדם את החסרון הגדול בזה שמחמת עוונותיו אינו יכול להתקרב אל ה'. ואז מסיר את הדברים המבדילים ונעשה הקירוב האמיתי ביו"כ.

נמצא שיש ג' שלבים: א) ר"ה, זמן קבלת עול מלכות שמים. ב) זמן של עשרת ימי

[נתבאר לעיל, שביוה"כ מתגלה בחי' פנימיות הלב, מחמת היות ישראל מיוחדים

והנה, ישראל נמשלו ללבנה, שמאירה בריחוק מקום מהשמש דוקא, כך כביכול, הנה כתיב מרחוק ה' נראה לי, שעל ידי ריחוק מקום מאיר בו אור אהבתו יתברך, להיות כלתה נפשו אליו לדבקה בו.⁴⁰ כי ראש השנה נקרא כסה, שהחדש מתכסה בו, פירוש, בטל ונכלל ברצונו, לפי שמחמת גילוי אלקותו ומלכותו נתעורר בחינת יראה וביטול רצון, בחינת נקודה שאין בה אור

תשובה, אז ה' הוא באמת קרוב אל האדם, וביכולת האדם להרגיש החסרון הגדול שיש לו מחמת העוונות שבגללם אינו יכול להתייחד עם השי"ת. ג) יוה"כ – זמן נתינת לוחות שניות, הזמן שמתגלה האהבה של פנימיות הלב מחמת היות האדם נמצא בתכלית היחוד עם ה' ומתענג בה' בשמחה אמיתית:]

והנה, ישראל נמשלו ללבנה³⁹.

[ויבאר איך שבלבנה יש ג' שלבים בייחס לקרבתה לשמש, דוגמת הג' שלבים שישנם בעבודת ישראל בחודש תשרי (כנ"ל): ר"ה, עשרת ימי תשובה, יו"כ:]

שמאירה בריחוק מקום מהשמש דוקא - דווקא כאשר הלבנה מתרחקת מהשמש היא מאירה ע"י שמקבלת מאור השמש ומשקפת אותו.

כך, כביכול, הנה כתיב⁴⁰ "מרחוק ה' נראה לי", שעל ידי ריחוק מקום מאיר בו אור אהבתו יתברך, להיות כלתה נפשו אליו לדבקה בו - ע"י שבני ישראל (הלבנה) מרגישים את עצמם רחוקים מהקב"ה (השמש), מתעוררים באהבה וצמאון גדול להתקרב אליו, כמשל הבן שמתרחק מאביו, כנ"ל.⁴¹

הנחות צמח צדק

ח. ועיין מענין מרחוק ה' נראה לי ברבות שמות פרשה א' גבי ותתצב אחותו מרחוק וכו' ח"ב י"ב א' ובמק"מ שם ועוד נזכר פסוק זה בזה"א ו' א' צ"ו א' ק"ב א' קצ"ו ב'. ח"ב קב"ה ב' קב"ו א'. ח"ג ב' סע"ב ל"ה ב' נ"ח ב' ס"ד ב' קע"ד א' רמ"ח ב' כנרשם כ"ז כס' בית אהרן.

41. ר"ה ח, סע"א.

39. ראה שמור"ר טו, כו.

40. ירמ"י לא, ב.

[וכעת יבאר ענין זה יותר בפרטיות בסדר העבודה של חודש תשרי:]

כי ראש השנה נקרא 'כסה' - כפי שנאמר 'תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגיגו', דכתוב זה קאי על היום בו תוקעים השופר, היינו בראש השנה, וקורא את יום זה בשם 'כסה', שהוא לשון כיסוי והעלם.

[והטעם שראש השנה נקרא 'כסה' -]

שהח"דש (הלבנה) מתכסה בו⁴¹ - לפי פשוטו, ביום ראש השנה בא' דתשרי, הלבנה מתעלמת ואינה נראית כלל.

פירוש - לפי פנימיות הדברים וע"פ הנ"ל שישאל נמשלו ללבנה, בטל ונכלל ברצונו, לפי שמחמת גילוי אלקותו ומלכותו [בר"ה] נתעורר בחינת יראה וביטול רצון, בחינת נקודה שאין בה אור כלל.

כמבואר לעיל בראש השנה מתגלה מלכותו על ישראל (ע"י עבודתם ביום זה), וכתוצאה מגילוי זה הרי הם בטלים ונכללים ברצונו יתברך ומתעוררים ביראה וביטול, ולא בכחינת אהבה וצמאון להקב"ה, כי גילוי המלך מטיל על האדם

כלל, ובריוחוק מקום הולך ומאיר בו אור האהבה בגילוי. והיינו, על ידי שיעשה את עצמו כאילו הוא רחוק מאד מאור פניו יתברך, על ידי שיחשוב כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה שעברו בכל השנה, ועל ידי זה יתגלה אהבתו לה' בחוץ בבחינת צעק לבם יותר מכל השנה, שבכל השנה הוא כמשל האב שנתרחק מעל בנו כנוכח לעיל. אבל בעשרת ימי

[ואיך ניתן לפעול רגש ריוחוק זה? זהו שממשך:]

על ידי שיחשוב כל המחשבות והדיבורים והמעשים אשר לא לה' המה שעברו [עליו] בכל השנה - יחשוב כל המחשבות ודיבורים ומעשים אשר לא היו לשם השם ועבודתו, ושעל ידי כך התרחק ביותר מהקב"ה.

ועל ידי זה - ההתבוננות במעמדו ומצבו האמיתי, איך שהוא באמת רחוק מאד מהשם מחמת המחשבה דיבור ומעשה שלו - יתגלה אהבתו לה' בחוץ בבחינת "צעק לבם"⁴² יותר מכל השנה - יגיע לרצון גדול מאד להתקרב אל השם עד שיעצק במר נפשו לצאת ממעמדו ומצבו הנוכחי. ורצון זה ואהבה זו שמתעורר אז, אחרי ר"ה בעשרת ימי תשובה, הוא גדול יותר מאשר הרצון המתעורר בכל השנה מחמת ההכרה בריחוקו מהקב"ה.

[יבאר מדוע אהבתו המתעוררת בעש"ת היא יותר מאשר בכל השנה:]

שבכל השנה הוא כמשל האב שנתרחק מעל בנו, כנוכח לעיל - הקב"ה אכן מתרחק מהאדם ומתעלם ממנו מחמת המחשבה דיבור ומעשה שלא להשם המה, ש"אזי נתגלה ויוצא לחוץ בחינת האהבה בבחינת גילוי רב, להיות נפשו צמאה וכלתה אליו" (לי' המאמר לעיל).

אבל בעשרת ימי תשובה כתיב⁴³ "קָרָאָהוּ

אימה ופחד ולא אהבה להתקרב אליו, וזהו מה שמתגלה לבני ישראל בראש השנה. ואז הם נמשלים להלבנה בתחילת החודש שהיא רק נקודה בלבד ללא שום אור, בחינת 'כסה' שהחודש מתכסה בו, כי אז הם בבחינת ביטול מציאותם מכל וכל כנקודה בלבד, ולא בהרגשת המציאות בבחינת אהבה גלויה בלב - הארת אור האהבה.

ובריוחוק מקום הולך ומאיר בו אור האהבה בגילוי.

על ידי שישאל מריגשים רחוקים ממנו יתברך, ואין בהם גילוי מלכותו עוד, אז מאיר בהם אור האהבה של הקב"ה (אור השמש), היינו שאז בגלל הרגש הריוחוק מתעוררים באהבה ותשוקה לחזור ולהתקרב אליו יתברך, שזהו התעוררות בחינת חיצוניות הלב באהבה גלויה (כמשל הלבנה כאשר היא מתרחקת מהשמש שאז היא מתחילה להאיר יותר ויותר עד שבאמצע החודש היא מאירה בשלימות).

[ומבאר כיצד לעורר בעצמו רגש הריוחוק

מהשם כדי שיאיר בו אור האהבה, ואיך שעבודה זו קשורה דוקא עם עש"ת:]

והיינו, על ידי שיעשה את עצמו כאילו הוא רחוק מאד מאור פניו יתברך - לא שיעשה את עצמו רחוק מהקב"ה באמת, כי אין לזה מקום על פי תורה.

תשובה כתיב קראהו בהיותו קרוב, ודרשו חז"ל אלו עשרת ימי תשובה, שנקרא קרוב, אלא שנתרחק ונסתר ממנו. והוא כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו, אלא שהוא מסתיר פניו ממנו, בכדי שבנו יתן אל לבו האהבה ויתגלה אהבתו ביתר שאת, וכאשר יכיר הבן שהוא כבאן ומסתיר פניו ממנו, אזי בודאי תגדל אהבתו בבחינת גילוי יותר. וזהו שאומרים אבינו מלכנו בעשרת ימי תשובה, שהוא בחינת התגלות האהבה בבחינת צעק לבם אבא אבא. והנה, כמו לבנה בהתרחקה מאור השמש, סובבת והולכת בעיגולה עד

מב א

בהיותו קרוב" - יש לקרוא ולצעק להשם כאשר הוא קרוב, ודרשו חז"ל⁴⁴ - על פסוק זה, לבאר מתי הוא קרוב: 'אלו עשרת ימי תשובה', שנקרא 'קרוב', אלא שנתרחק ונסתר ממנו - שאז הקב"ה הוא קרוב לאדם, אך הוא בהעלם ממנו (בשונה ממצב הדברים בכל השנה אז הוא כמשל האב שנתרחק מבנו ממש, ולא רק שהוא בהסתר ממנו). כלומר, עשרת ימי תשובה הם ימים מיוחדים שבהם הקב"ה מתגלה לכל אחד מישראל בדרך מלמעלה למטה (כלשון המובא בחסידות 'קירוב המאור אל הניצוץ'), וקירוב זה הוא לכל אחד מישראל מבלי להביט על מעמדו ומצבו הרוחני, כי הוא בא מלמעלה. אבל ביחד עם זה הקב"ה מסתתר ומתעלם מהאדם מחמת עוונותיו.

[מביא משל למצב הדברים ברוחניות

בעשרת ימי תשובה:]

והוא כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו - קרוב אליו, אלא שהוא מסתיר פניו ממנו - מסתתר ומתחבא ממנו, בכדי שבנו יתן אל לבו האהבה, ויתגלה אהבתו ביתר שאת - בתוקף גדול יותר, וכאשר יכיר הבן שהוא כבאן ומסתיר פניו ממנו, אזי בודאי תגדל אהבתו בבחינת גילוי יותר [מאשר כשהאב אכן מתרחק ממנו].

כאשר הבן מכיר שהוא נמצא בריחוק מקום ממנו, מתעורר ברצון וצמאון אליו היינו שאהבתו אליו מתגלית ובאה לידי ביטוי. אך, למעלה מזה הוא כאשר האב נמצא ביחד עם הבן בתוך הבית, רק שמתחבא ממנו, הנה כשהבן מכיר בזאת, אהבתו לאביו מתעוררת ביתר שאת, כי הרי אביו נמצא כאן ביחד עמו ממש בקירוב מקום ממש, רק שמתחבא ממנו.

וזהו שאומרים 'אבינו מלכנו' בעשרת ימי תשובה⁴⁵ - שלכאורה לפי פשוטם עניינם של עשרת ימי תשובה הוא תשובה וביטול אל השם, ואם כן מדוע אומרים אז דווקא 'אבינו מלכנו', היינו שמדגישים את היחס שלנו עם השם בתור בנים שהוא יחס של אהבה, ואולי מתאים יותר לומר רק מלכנו.

[ומבאר הטעם לכך:]

שהוא בחינת התגלות האהבה בבחינת צעק לבם 'אבא אבא' - בגלל זה שבעשרת ימי תשובה הקב"ה מסתתר מהאדם וביחד עם זה קרוב אליו, אומרים תפילת 'אבינו מלכנו', היינו שקוראים את הקב"ה 'אבינו', כי על ידי העלם והסתר זה מתעוררים באהבה גדולה וביתר שאת, להתקרב אל אבינו שבשמים.

והנה, כמו לבנה בהתרחקה מאור השמש -

45. שו"ע אורח סי' תר"ב ברמ"א.

44. ר"ה יח, א. וש"נ.

שתחזור ותגיע לאור השמש. כך כביכול, על ידי ריחוק מקום שנעשים עצמינו כרחוקים, הולך וסובב עלינו אור האהבה, עד שביום כיפור חוזרים ומתעלים עילוי גדול ועצום עד שנהיו לפני ה', שהאהבה הוא בחינת פנימיות הלב, ונכללת ובטלה בשמחת ה', לפי שאז ביום כיפור כנסת ישראל הם בבחינת פנים.^ט

ג. אך, אי אפשר להגיע לבחינה ומדרגה זו, בחינת פנים הנזכר לעיל, כי אם על ידי חיפוש ופשפוש במעשיו בעשרת ימי תשובה, וכמו שכתוב

ונעשים מיוחדים עם ה', ועי"ז מתענגים בו בשמחה גדולה. ואז הדרגה של אהבה שיש לנו לקב"ה הוא אהבה של פנימיות הלב, כמו שמבאר.

שהאהבה [אז] הוא בחינת 'פנימיות הלב' - נשאר תמונה וסתומה עמוק עמוק בפנימיות לבבו, ונכללת ובטלה בשמחת ה', לפי שאז ביום כיפור כנסת ישראל הם בבחינת 'פנים' - מתעלים להיות בהתקרבות פנים בפנים אל השם, היינו התקרבות פנימיות נפשות ישראל לפנימיות ועצמיותו יתברך, ומחמת קירוב עצום זה הם חשים שמחה ותענוג רב עד כדי כך שרגש האהבה שלהם מתעלם ומסתתר בפנימיות לבבם, כי לגבי תחושת שמחה זו האהבה היא בטלה וטפלה לחלוטין, כאמור לעיל שהוא בדוגמת ביטול אור הנר בהארת אור היום (ד'שרגא בטהרא מאי אהני' - נר באור היום מה זה מועיל).^ט

[ושוב מסכם משנ"ת לעיל, שכהקדמה

לגילוי זה של יוה"כ צריכים קודם כל להסיר הדברים המבדילים בינו לקב"ה:]

ג. אך, אי אפשר להגיע לבחינה ומדרגה זו - בחינת 'פנים' הנזכר לעיל - תכלית ההתקרבות עם השם ביום כיפור, וגילוי פנימיות הלב - כי אם על ידי חיפוש ופשפוש במעשיו ב'עשרת ימי תשובה' - כי דוקא ע"י החיפוש והפשפוש

מתחילת החודש עד אמצעו - סובבת והולכת בעינולה - במחזור ומסלול שלה, עד שתחזור ותגיע לאור השמש - בסוף החודש, שאז מחמת קירובה אל השמש היא בבחינת נקודה לבדה, כנ"ל.

כך, כביכול, על ידי ריחוק מקום - שנעשים עצמינו כרחוקים [מהקב"ה] - בעשרת ימי תשובה ע"י שיתבונן בכל המחשבה דיבור ומעשה שלא לה' המה שעברו עליו כל השנה, כנ"ל - הולך וסובב עלינו אור האהבה - כנ"ל שע"י הרגש הריחוק מתגלים בנו אהבת ה', התשוקה והצמאון להתקרב אליו יתברך ולהתדבק בו. זהו הנמשל להתרחקות הלבנה מהשמש. ואהבה זאת מתגלית בישראל בעשרת ימי תשובה כאשר הם עושים את עצמם כאילו הם רחוקים על ידי ההתבוננות הנ"ל, שאז מאיר עליהם אור האהבה להקב"ה (ולא הביטול והיראה כמו שהיה המצב בראש השנה).

[מבאר הנמשל של התקרבות הלבנה

בסיבובה שוב להשמש איך הוא אצל בני ישראל:]

עד שביום כיפור חוזרים ומתעלים עילוי גדול ועצום עד שנהיו 'לפני ה' - קרוב אליו יתברך. וכמבואר לעיל, שלאחר שמסירים כל העוונות, כל המכסים המבדילים בינינו לה' מתבטלים,

בקשו פני, שתהיה כאבירה המתבקשת, שצריך לחפש אחריה ולפשפש במעשיו כנוצר לעיל.

וזתו אתם נצבים היום כלכם וגו', לעברך בברית הוי' אלהיך וגו', כי בכל מקום שנאמר היום הוא ראש השנה, ובראש השנה הוא מעביר בך הברית, שהוא התקשרות בנקודת הלב הפנימית, ונקרא ברית לפי שאי אפשר

נתבאר שהדרך להגיע לזה היא ע"י שמהקבלת עול של ר"ה מתעוררים באהבה לה' מחמת הריחוק שבעוונות, ומסירים את הדברים המבדילים בינו לבין ה'.

ולפי כ"ז יבואר היטב ענין ה'ברית' שלפני ר"ה, שתוכנה הוא ענין הנ"ל – הסרת הדברים המבדילים בינו לבין ה', שיוכל להגיע לתכלית של ר"ה, ה'מחשבה תחילה' – התגלות פנימיות [הלב:]

וזתו "אתם נצבים היום בלכם וגו', לעברך בברית הוי' אלהיך וגו'"⁴⁸, כי בכל מקום שנאמר 'היום' הוא ראש השנה⁴⁹ – ולכן יש לפרש כתוב זה על ראש השנה, שאז כל ישראל ניצבים ועומדים לפני השם ועוברים בברית, כפי שממשיך.

ובראש השנה הוא מעביר בך הברית – כנאמר באותו הפסוק המדבר, כאמור, בראש השנה – 'לעברך בברית ה' אלקיך', וברית עניינה התקשרות חזקה בלתי מתנתקת בין שני אנשים שעושים ביניהם ברית כדי ששום דבר לא יוכל למנוע ולבלבל את הקשר שלהם.

[ומבאר מהי ברית והתקשרות זו הנעשית

בר"ה:]

שהוא התקשרות בנקודת הלב הפנימית.

הנהות צמח צדק

י. כי עם היות דבר"ה הוא המשכת בחי' יראה כנ"ל – המשכת מלכותו הפועלת באדם יראה וביטול עד שאינה אלא כמו נקודה קטנה, אך תוכה [של יראה זו] רצוף אהבה, אלא שהאהבה היא בפנימית הלב לבד – אינה העיקר, רק

במעשיו, יכול האדם להסיר עוונותיו המבדילים בינו לבין ה'.

ובמו שכתוב⁴⁶ "פָּקְדוּ פָּנַי", שתהיה [פנימיות הלב ('פני')] כאבירה המתבקשת, שצריך לחפש אחריה ולפשפש במעשיו, כנוצר לעיל⁴⁷ – לעשות חשבון נפש על כל מעשיו דיבוריו ומחשבותיו שלא היו לשם ה', ולחזור בתשובה עליהם, ועל ידי חיפוש זה ניתן להגיע לבחינת 'פנים', בחינת 'פנימיות הלב'.

פרק ו

הברית הקשורה עם ר"ה

[נתבאר לעיל, שתורה שבע"פ הקשורה עם מלכותו ית', 'סוף מעשה', מושרשת וקשורה עם 'מחשבה תחילה' – רצונו ית', דרגה גבוהה ונעלית באלקות.

לפי מה שנתבאר עד עתה מובן שגם ר"ה, תושבע"פ שבבחי' 'שנה', הקשורה אף היא עם דרגת מלכותו ית' (שהרי ענינו של ר"ה הוא קבלת עול מלכותו ית'), קשורה עם 'מחשבה תחילה', שבעבודת ה' פירושה הוא, שדוקא ע"י העבודה של ר"ה ניתן להגיע סו"ס לדרגה של פנימיות הלב המתגלית ביה"כ. גם

⁴⁶. תהלים כז, ח.

⁴⁷. הכוונה ב"כנ"ל" היא למאמר ד"ה אני לדודי שבפרשת ראה. ראה חסידות מבוארת מועדים ח"א ע' יח ואילך.

⁴⁸. דברים כט, ט.

⁴⁹. נסמן לעיל אצל הפסוק 'היום הזה הוי' אלקיך מצוך'.

לדבקה בו בפנימיות הלב (עם היות שיש בודאי בכל נפש מישראל בחינה זו), אלא אם כן מעביר ערלת הלב, וכמו שכתוב ומלתם את ערלת לבבכם. והערלה היא ההתקשרות בתאוות ושאר גשמיות העולם, וכל זמן שיש עליו בחינת ערלה זו בלבבו, הרי מכסה ומסתיר ממנו אור פניו מלדבק בו בפנימיות לבו, כיון שחיצוניותו מקושר ומדובק בהבלי עולם.⁵⁰ וזהו בברית הוי"ה אלקיך,

להסיר הדברים המבדילים. וזהו בחינת ברית רוחנית, והוא ענין הברית בראש השנה שצריכים לפעול בעצמינו לזכות ממנו את ערלת לבבינו.

[ומבאר מה היא 'ערלת הלב':]

וה'ערלה' היא ההתקשרות בתאוות ושאר גשמיות העולם, וכל זמן שיש עליו בחינת ערלה זו בלבבו, הרי מכסה ומסתיר ממנו אור פניו מלדבק בו בפנימיות לבו, כיון שחיצוניותו מקושר ומדובק בהבלי עולם.⁵¹

ערלת הלב, היינו הדבר המכסה על לבו המונע את התעוררות ב' בחינות לבבו, חיצוניות ופנימיות, הוא ענין הברית דלעומת זה, דהיינו, ההתקשרות בתאוות ושאר גשמיות עולם הזה, שעל ידי שהאדם שקוע ומקושר בתאוות גשמיות, הרי הם מכסים על לבו ופועלים בו טמטום הלב, שלבו נעשה אטום לגמרי מרגשות אלקיות של אהבת ויראת השם. וכל זמן שבחינת ערלה זו קיימת בלבבו, אי אפשר לפנימיות לבו לבוא לידי גילוי, כי חיצוניות לבו קשורה ושקועה בתאוות גשמיות המכסות על אלקות. ומכיון שפנימיות לבו מלוכשת בתוך חיצוניות לבו, הרי גם פנימיות לבו אינה יכולה להתעורר ולפעול פעולתה.

וזהו "בברית הוי"ה אלקיך".

הנחות צמח צדק

בבחינת 'רעותא דליבא' רצון נעלם בתוך פנימיות לבבו, כנ"ל, על דרך 'וגילו ברעדה' - שהעיקר הוא היראה והרעדה, רק שבתוך יראה זו טמונה שמחה וגילה. וכמ"ש לקמן ע"פ 'שוש אשיש בחור' ותגל נפשי באלהי בו', עיין שם. יא. ועיין בפרשת שלח ע"פ 'מקושש עצים'.

בראש השנה נוצרת ברית מיוחדת בין ישראל והקב"ה, ועניינה בחינת התקשרות בנקודת הלב הפנימית עם הקב"ה עצמו, שהתקשרות זאת מתחדשת ומתגלית בכל ראש השנה שאז הקב"ה מעביר אותנו בברית זו. דהיינו כנ"ל ש'בסוף מעשה' - ר"ה, קשורה עם ה'מחשבה תחילה' ההתגלות המיוחדת של יוה"כ. ורק על ידי יצירת ברית זו בר"ה ניתן להגיע להתגלות בחינת פנימיות הלב בפועל ביום כיפור כאשר מתקרבים 'לפני ה' ממשי, בבחינת פנימיות.

[מבאר הטעם הפנימי מדוע התקשרות זו

נקראת 'ברית' דווקא, כי יש במשמעות מילת

ברית גם פירוש נוסף, מלשון ברית מילה, כפי

שממשיך:]

ונקרא 'ברית' לפי שאי אפשר לדבקה בו ב'פנימיות הלב' - בבחינת 'רעותא דליבא' (עם היות שיש בודאי בכל נפש מישראל בחינה זו - מצד שיש בהם נשמה קדושה שהיא חלק אלקה ממעל ממש, ובגלל זה קשורים עם השם בפנימיות לבם בבחינת 'רעותא דליבא') אלא אם כן מעביר 'ערלת הלב', וכמו שכתוב⁵⁰ "וּמְלַתֶּם אֶת עֵרְלַת לְבַבְכֶּם" - שיש צורך להעביר ולהסיר את ערלת הלב המכסה על גילוי פנימיות לבו, וכנ"ל שכדי שיתעורר בגילוי בבחי' פנימיות הלב צריכים

פירוש שההתקשרות יהיה שבחינת הוי"ה יהיה אלהיך, שלך, ליבטל אליו מעומקא דליבא. וזהו שאמר ירמיהו הנביא הסירו את ערלת לבבכם והמולו לה'. פירוש, שלימד דעת את העם, שלא יפול לב האדם עליו בראותו חיצוניות לבו מקושר בגשמיות העולם לאמר חס ושלוש נגזרנו אבדה תקותנו. אלא הסירו את ערלת לבבכם, פירוש שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת פנימיות הלב, אלא מכיון שהערלה שולט על חיצוניותו, הנה גם הפנימיות נסתרה ונתעלם בו, אבל כשתסירו את הערלה, ממילא יתגלה הברית וההתקשרות בהמולו

כבר מקודש לגשמיות הבלי העולם בחיצוניות לבו.

אלא – "הסירו את ערלת לבבכם".

פירוש, שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת 'פנימיות הלב', אלא מכיון שה'ערלה' שולט על 'חיצוניותו', הנה, גם ה'פנימיות' נסתרה ונתעלם בו - כי מאחר שחיצוניות הלב הוא חלקו החיצוני גם של פנימיות לבבו, הנה, כאשר יש כיסוי והעלם על חיצוניות הלב דבר זה גורם לכיסוי גם על פנימיות לבבו.

אבל כשתסירו את ה'ערלה', ממילא יתגלה הברית וההתקשרות [של פנימיות לבו] "בהמולו לה".

היינו, האמת היא שיהודי תמיד קשור עם השם, אף שנראה כאילו שאבד את הקשר שלו, אך, זהו רק מצד חיצוניות לבו, וגם כל הזמן שחיצוניות לבו שקועה בתאוות ותענוגי עולם הזה, הנה, התקשרותו עם ה' עדיין קיימת בפנימיות לבו. וכל מה שהאדם צריך לעשות הוא רק להסיר את ההעלם וההסתרה שיש על חיצוניות לבו – על ידי שיפירוש את עצמו מן התאוות בבחינת אתכפיה – ואז ממילא התקשרותו עם השם תבוא לגילוי מצד פנימיות לבבו. ולכן תמיד אין לו ליהודי להתיימשך שאין לו תקוה עוד וכבר

פירוש - לבאר מדוע נאמר ב' שמות השם כאן 'הוי' אלקיך' במקום לומר רק 'בברית הוי' או 'בברית אלקיך'?

שההתקשרות - הברית - יהיה שבחינת 'הוי"ה' - פנימיות ועצמיות אלקות - יהיה 'אלהיך' - שלך, ליבטל אליו מעומקא דליבא - מטרת ברית זו של ערלת לבבו היא כדי שיהיה 'הוי' אלקיך', שעצמיות ופנימיות האלקות תאיר ותחדור בו עד שנעשית כל מהותו, שזוהי המשמעות של 'אלקיך', אלקה מלשון כח (כנאמר 'ואת אילי [גיבורי] הארץ לקח'), היינו שבחינת הוי' תהיה כל כוחו וחיותו של האדם, שיהא בטל להקב"ה מעומק ופנימיות לבו ממש.

וזהו שאמר ירמיהו הנביא⁵¹: "הסירו את ערלת לבבכם והמולו לה" - פירוש לפי פשוטו, הסירו אוטם לבבכם לשם ה', להתבונן בדרכיו ולדבקה בו (מצו"ד).

[ומבאר את הכתוב לפי פנימיות הדברים]

בהמשך להנ"ל:

פירוש, שלימד דעת את העם, שלא יפול לב האדם עליו - ולא יתיימשך - בראותו 'חיצוניות לבו' מקושר בגשמיות העולם לאמר [לעצמו] חס ושלוש: 'נגזרנו אבדה תקותנו' - שאין לו תקוה עוד להתקשר עם הקב"ה מאחר שהוא

51. ירמ' ד, ד (בשנינו).

לה', ואז יהיה גם חיצוניות לבו בהתגלות לה, כרשפי אש שלהבת העולה מאליה.⁵¹

וזקנו נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שלכאורה אינו מובן, הלא אין לו דמות הגוף חם ושלום, וגם מהו בצלמנו לשון רבים. ויובן עם הנזכר לעיל, כי הנה הקדוש ברוך הוא סתים וגליא, פירוש גליא, כמו שכתוב אתה הראת

שלכאורה אינו מובן, הלא אין לו דמות הגוף חם ושלום!⁵⁴

על פי הנ"ל שיש בלב האדם שתי בחינות – חיצוניות ופנימיות – יובן הפירוש הפנימי של הכתוב 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו', שלכאורה יש לתמוה: הרי הקב"ה הוא פשוט ומופשט לגמרי מכל גדר של ציור והגבלה, ואם כן איך יתכן לומר שהאדם נעשה בהצלם והדמות שלמעלה, הרי אין ענין של ציור ודמות למעלה!

וגם מהו 'בצלמנו' לשון רבים?

- אם כוונת הכתוב היא שהאדם נעשה בהצלם של למעלה, היינו של הקב"ה, היה צריך לומר 'נעשה אדם בצלמי', שהרי הקב"ה הוא אחד, ומהו 'צלמינו' לשון רבים? ויובן עם הנזכר לעיל - יישוב שאלות אלו יובן ע"פ המבואר לעיל:

כי הנה, 'הקדוש ברוך הוא סתים וגליא'.⁵⁵

איתא בזוהר שהקב"ה הוא סתום וגלוי, היינו, שבא ומתייחס אל העולם והנבראים בשני אופנים

אבד את הקשר שלו עם השם, שהרי תמיד הוא קשור אליו, רק שיש צורך לגלות קשר זה ע"י הסרת ההעלם והכיסוי המכסה על חיצוניות לבבו.

ואז - ע"י שפועל בעצמו ברית רוחנית זו ומסיר את ערלת לבבו מעל חיצוניות לבו - יהיה גם 'חיצוניות לבו' בהתגלות לה' כרשפי אש שלהבת⁵² העולה מאליה - היינו, על ידי הסרה זו של ערלת הלב, לא רק שהקשר הפנימי שלו עם השם יתגלה מצד פנימיות לבבו, אלא יש לאדם אפשרות לחזור ולהתקשר עם השם גם מצד חיצוניות לבו, כי כבר עקר את לבו מלהיות שקוע בתאוות גשמיות, ובכך יש מקום לאהבת השם בלבבו. והביטוי שלה הוא אהבה ותשוקה גדולה בבחינת רשפי אש שלהבת לעלות ולהתכלל בו יתברך (כבחינת האהבה שיש להבן בהיותו רחוק מאביו, כנ"ל).⁵³

פרק ז

סתים וגליא למעלה ולמטה

וזקנו "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"⁵³,

הנהות צמח צדק

יב. וזהו ענין ויחד לבבנו כמ"ש ברה"ה מי מנה ועמ"ש כפ' בראשית סד"ה להבין ענין הברכות ולואת צ"ל המשכת החותם כו' ע"ש. ומוזה יובן ענין החותם דיוחכ"פ שלפי שיוחכ"פ הוא בחי' פנימית הלב לכך זוכים אז לבחי' החותם שהוא בחי' ויחד לבבנו ע"ש וגם הוא בחי' חותם בברוך רתשכע"פ כמבואר שם בענין חתום תורה בלמודי. וזהו ענין הכריתת ברית על קבלת התורה שקודם ר"ה שבכלל זה הוא להיות עסק התורה לשמה ע"ד זכת נעשה לו סם חיים כו' וע"ז נמשך גמר החותם ביוחכ"פ כו'. ועמ"ש כפ' עקב בענין וצריך שיוכיר ברית ותורה בברכת הארץ.

54. רמב"ם הל' יסודות פ"א, ה"ט. תפלת יגדל.

55. זח"ג עג, א. ובכ"מ.

52. ע"פ שה"ש ח, ו.

53. בראשית א, כו.

לדעת כי הוי"ה הוא האלהים אין עוד מלבדו, מפני שנראה בראיה חושיית דכולא קמיה כלא חשיב, ותמיד מהוה ומחיה אותם מאין ליש, ואילו היה מסתלק חיותו כרגע היו חוזרים להיות אין ואפס ממש. ואם כן נראה תמיד האין והאפס שבהם, ונגלה כבוד ה' בהתגלות, כי אפס זולתו.

שכל מציאות ה'יש' היא חידוש גמור, הרי כדי להתקיים מוכרח שהכוח המחדש אותו יפעל בו תמיד.

והרי דבר זה ניתן לראות בעין שכלו ממש, כיון שזהו דבר המובן בשכל שנברא מחודש צריך שהכח המחדשו יפעל בו תמיד⁵⁸.

ואם כן - שההתהוות צריכה להיות תמידית ודבר זה ניתן לראות ממש, נראה תמיד ה'אין' והאפס שבהם, ונגלה כבוד ה' בהתגלות, כי אפס זולתו⁵⁹ - ואין עוד מלבדו. כי גם כל זמן קיומו של הדבר הגשמי, הנה לאמיתו של דבר אין לו קיום אמיתי משל עצמו, כי כל קיומו תלוי בהכוח האלקי המהווה אותו בכל רגע, והרי מזה יוצא שמציאותו האמיתית של גשמיות היא ה'אין' האלקי המהווה אותה בכל רגע ממש, והגשמיות בטל לחלוטין אליו וכאילו אינו קיים כלל⁶⁰. ובכך הרי כאילו שניתן לראות (בעיני השכל) את הכוח האלקי המהווה את הבריאה. וזהו שהקב"ה נקרא 'גליא'.

- בצורה נסתרת ונעלמת, למעלה מההשגה והתפיסה שלהם; ובצורה גלויה, שמתגלה אליהם וניכר ונרגש בהם.

פירוש 'גליא' - כמו שכתוב⁵⁶ "אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלהים אין עוד מלבדו" - היינו, שהקב"ה ניתן להשגת הנבראים וראייתם השכלית. והדבר שכן ביכולתם להשיג הוא ענין זה ש'הוי' הוא האלקים אין עוד [מציאות אמיתית] מלבדו, כפי שממשיך.

מפני שנראה בראיה חושיית ד'כולא קמיה כלא חשיב'⁵⁷, ותמיד מהוה ומחיה אותם מ'אין' ל'יש', ואילו היה מסתלק חיותו כרגע היו חוזרים להיות 'אין' ואפס ממש.

ההתהוות העולמות צריכה להיות תמיד, כי מאחר שההתהוות הבריאה היא מאין ליש - שקודם הבריאה לא היתה שום מציאות כלל ('אין'), ועתה נתהוו העולמות בפועל ממש ('יש'), הרי הבריאה צריכה להתחדש תמיד כמ"ש 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', כי כיון

56. דברים ד, לה.

57. זח"א יא, ב.

58. הדבר מבואר בתורת החסידות על-פי משל מאדם הזורק אבן מלמטה למעלה והאבן עפה באוויר, היינו שעל ידי הכוח הזורק יש באבן תכונת העפיפה לפי שעה, וזהו טבע חדש לגמרי, היפך עצם טבעה. אמנם מובן שהזריקה לא שינתה את טבע האבן להיות אבן מעופפת, אלא כיון שמצב זה שבו האבן עפה באוויר הוא דבר מחודש היפך טבעה, הרי האבן עפה רק כל זמן שהכוח הזורק נמצא בה וגורם לה לעוף, וברגע שהשפעת כוח הזריקה מסיימת, האבן חוזרת ונופלת לארץ כפי שהיתה קודם הזריקה.

ועד"ז, וכ"ש וק"ו, לענין התחדשות הבריאה יש מאין שזהו חידוש גמור ואמיתי, כי קודם הבריאה לא היתה שום מציאות, וכל המציאות היא חידוש לעומת המצב המובן מאליו שהי' קודם הבריאה, שהקב"ה הי' לבדו ללא הנבראים, ולפיכך, כדי שהבריאה תמשיך להתקיים, ההתהוות מחדש צריכה להיות כל רגע ורגע ממש - תמיד. ואם הי' מסתלק כרגע - ח"ו - כח המהווה מהבריאה, הי' חוזר לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית ממש.

59. ראה תניא שער היחוד והאמונה פרק א-ג.

60. ליתר ביאור - ראה 'שער היחוד והאמונה עם שיעורי ר' יואל כהן' ריש פ"ג.

אך אף על פי כן, הוא סתימו דכל סתימין, לית מחשבה תפיסא ביה, י' וכמו
כן עשה את האדם בשתי לבבות, בחינת פנימיות וחיצוניות הנזכרים לעיל. י'
וזהו ושמרת ועשית אותם בכל לבבך, דהיינו בשני לבבות הנזכרים לעיל, מב ב

אך, אף על פי כן, הוא 'סתימו דכל סתימין',
'לית מחשבה תפיסא ביה' ⁶¹ י'

עם כל זה אף שאכן יש בחינת ראייה באלקות,
כפי שמבואר שניתן לראות את האין האלקי
הנמצא תמיד בתוך היש ומהווה אותו, בכל זאת
הרי איתא בזהר שהקב"ה נקרא 'סתימו דכל
סתימין' – סתום מכל הסתומים, היינו שהוא נעלם
ונסתר גם מהעולמות הכי העליונים שבגלל
מעלתם הגבוהה הם נעלמים לגבינו וכן נאמר
עליו יתברך ש'לית מחשבה תפיסא ביה' – אין
מחשבה שיכולה לתפוס אותו.

כי הדרגה של אלקות שאנו משיגים, היא
דרגא מצומצמת מאד, שהקב"ה צמצם א"ע
כביכול לברוא את העולם. אבל "לא זהו עיקר
האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו" (תו"א
מג"א עט, ב), והקב"ה מצ"ע רם ומתנשא, והוא
למעלה מעלה מאיך שהוא מתצמצם ב"דבר הוי"ו"
לצורך זה. והקב"ה איך שהוא מצ"ע, ללא גדר
והגבלה כלל, אין ביכולתנו להשיגו כלל, הוא
'סתום' לגמרי.

[וזו היא בחינת ה'צלם' והדמות שלמעלה,

כביכול, זה שהקב"ה הוא 'גליא' ו'סתים'. ועתה

יובן פירוש הדברים שהאדם נעשה בצלם:]

וכמו כן - כמו שהקב"ה הוא 'סתים' ו'גליא',
כן - עשה את האדם בשתי לבבות - בחינת

'פנימיות' (סתים) ו'חיצוניות' (גליא) הנזכרים
לעיל - חיצוניות הלב הוא חלק הלב הבא לידי
גילוי באהבה גלויה מורגשת, בצמאון ותשוקה
גדול להתקרב אל השם והיא משתלשלת מה'גליא'
שבאלקות שמתגלה אל החוץ ואל הזולת, ואילו
פנימיות לבו הוא חלקו הנעלם והנסתר של הלב,
בחינת רעותא דליבא, בו רגש האהבה נמצא
בהעלם טמון עמוק בלבו, כי הוא בטל וטפל
לגבי גודל השמחה שמרגיש אז בגלל התקרבותו
להקב"ה, כנ"ל בארוכה. והוא משתלשל מ'הסתום'
שבאלקות שאינו מתגלה ונמצא בהעלם. י'

[וכעת חוזר לבאר את הפסוק שבו התחיל

מאמר זה:]

וזהו "ושמרת ועשית אותם בכל לבבך".

לפי זה שיש באדם שתי לבבות - פנימיות
וחיצוניות - יש לבאר את הפירוש הפנימי של
הכתוב 'ושמרת ועשית אותם [תורה ומצוות] בכל
לבבך', ש'לבבך' הוא לשון רבים (במקום 'בכל
לבך'), משמע שיש שתי לבבות, וכפי שנתבאר
ענינם לעיל.

דהיינו, בשני לבבות הנזכרים לעיל - שיש
לשמור ולקיים את התורה עם שתי הלבבות,
חיצוניות לבו באהבה גלויה ומורגשת, ופנימיות
לבו שאינה גלויה מחמת גודל רגש השמחה
והתענוג אז.

הנחות צמח צדק

יג. ועמ"ש מזה כד"ה 'יודעת היום'. יד. ברבות הובא פסוק נעשה אדם בראשית ס"פ ח' ר"פ חקת פ' ואתחנן
ובקהלת בפסוק כי אדם אין צדיק. זהר ח"א כ"ב א' כ"ג א' ל"ד ב' וע"ש מ"ז א' ח"ב נ"ה א' ק"ב א' ח"ג י"ב א'
ל"ג ב' ל"ה סע"ב וע"ש בהרמ"ז מ"ב א' ק"ד א' וע"ש בהרמ"ז רי"ט ב' רל"ח ב' רע"ח ב'.

וזהו בחינת בצלמנו, כי צלם הוא בחנת עצמיות ומהות ממש, ^{טו} וכדמותנו, הוא ענין בכל נפשך, שיש שתי נפשות נפש השכליות, ונפש המדברת החיונית, ושתי הנפשות הם בחינת אותיות, אלא שזו היא בחינת אותיות המחשבה, וזו בחינת אותיות הדיבור. וזהו ובכל נפשך, שצריך להיות כולו לה' בשתי הנפשות, דהיינו להעמיק דעתו בתורה בכל שכלו עד מקום שיר שכלו מגעת,

שבאדם שמשפיעה בו את הכוח להשכיל לבטאות שכלו, ואת החיות המלוכשת בו הנותנת בו את הכוח לדבר.

ושתי הנפשות הם בחינת אותיות - עניינן של שתי נפשות אלו, אינם עצמיות האדם, אלא ה'לבושים' של האדם, האופן שבו הוא מביא מדותיו לידי גילוי ע"י אותיות. וזהו הן הנפש השכלית השייכת למחשבה והן הנפש החיונית השייכת לדיבור, וכידוע שכשם שהדיבור מורכב מאותיות כך הוא בבחינת המחשבה, שישנן גם אותיות המחשבה, וללא אותיות אלו אי אפשר לחשוב על שום דבר, שכן האדם חושב באמצעות אותיות רוחניות אלו שבמחשבתו.

אלא שזו היא בחינת אותיות המחשבה - נפש השכלית, וזו בחינת אותיות הדיבור - נפש המדברת החיונית.

וזהו 'ובכל נפשך', שצריך להיות כולו לה' בשתי הנפשות - 'ושמרת ועשית אותם... בכל נפשך', שעל האדם לקיים תורה ומצוות ולמסור את עצמו להשם בשתי הנפשות שלו, היינו להיות מסור ונתון כל כולו להשם באותיות מחשבתו ובאותיות דיבורו, כפי שממשיך.

[ומבאר כיצד ניתן למסור את 'כל נפשך'

- ב' נפשות אלו - לה':]

דהיינו, להעמיק דעתו בתורה בכל שכלו עד מקום שיר שכלו מגעת - להשתמש בשכלו ככל

[כעת יבאר בפרטיות יותר ענין ב'צלמינו' וב'דמותינו'. ותוכן הענין הוא: ידוע שיש באדם ב' בחינות, המדות והלבושים. המדות הם חלק מעצם נפשו, משא"כ הלבושים, מחשבה דיבור ומעשה, הם רק הדרך בה האדם מבטא מידותיו. ובאדם למטה יש 'מדות' שנשתלשלו מה'צלמינו' למעלה, ויש לבושים המשתלשלים מה'דמותינו' למעלה:]

וזהו בחינת 'בצלמנו', כי 'צלם' הוא בחינת עצמיות ומהות ממש - ב' בחינות אהבה הנ"ל, שהם בחי' העצמיות של האדם (מדות, לא לבושים, וכנ"ל) משתלשלות מ'צלמינו' המראה על דרגא 'עצמיות' באלקות. "וכמו צלם אדם שצורתו הוא צורה עצמיות, הגם שהוא ג"כ רק ציון בגוף החומר כו", מ"מ הרי הציור הזה הוא בהעצם ובעצם יחשב, שהצורה בעצמיות כעצמיות ממש יחשב, שאינו נפרד למציאות דבר בפ"ע" ^{טו} (סה"מ תרמ"ד ע' קעט).

ו'כדמותנו' - שמשמעו דמות לבד, שאינו עצם הדבר (כמו בחינת 'צלם' הנ"ל) - הוא ענין 'בכל נפשך' - ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך'.

[ומבאר מה הן שתי הנפשות שאותן יש להעסיק בקיום התורה והמצוות, ולמה הם קשורות רק עם 'דמותינו']

שיש שתי נפשות: נפש השכליות, ונפש המדברת החיונית - הנפש והחיות הרוחנית

שיהיה כולו מקושר ומדובק בתורת ה' לדבקה בו, וגם שיהיה דיבורו בתורה, להמשיך כח המחשבה העליונה מהעלם אל הגילוי בפיו בדיבורו בתלמוד תורה. וזהו כדמותנו, שהאותיות יש להם בחינת דמות וציור המצייר את השכל ומלבישו, ואינו עצם הדבר ומהותו. וזהו את ה' האמרת היום, כי האמרת הוא פועל יוצא. כלומר הפעלת את ה' שיאמר מאמר זה בצלמנו כדמותנו,

לגבי עצם הדבר ומהותו. שהרי אותיות אין להן תוכן משלהן, רק שהן כלים בהם מתלבש השכל ובא לידי ביטוי על ידן. כי אותיות כפי שהן נפרדות זו מזו אין להן כל משמעות, ורק כאשר מצרפים אותן ליצור תיבה אזי מתבטא מושג מסוים, כי האותיות הן רק הדמות והציור המצייר את השכל ומלבישו שיהיה לשכל ביטוי וגילוי, אבל כפי שהם לעצמן אין להן תוכן כלל.

ולכן שתי נפשות אלו – השכליות והחיוניות שעניינן אותיות – נקראות 'כדמותנו' כי ביחס לבחינת 'צלמנו' ב' בחינות לבבות, הן רק דמות הדבר בלבד וחיצוניותו.

[וכעת יבאר את הכתוב המובא בתחילת המאמר 'את ה' האמרת היום, וה' האמירי:]

וזהו "את ה' האמרת היום".

על פי זה שעל ידי דיבור האדם בדברי תורה פועל המשכת מחשבתו יתברך בפה האדם, יובן הפירוש הפנימי של הכתוב 'את ה' האמרת היום'.

כי 'האמרת' הוא 'פועל יוצא' - שפועל על מישהו אחר לעשות דבר מסוים.

כלומר - פירוש הדברים כאן ב'את ה' האמרת': הפעלת את ה' שיאמר מאמר זה - 'בצלמנו כדמותנו'.

- שע"י עסק התורה, התוצאה מזה היא, שהקב"ה אומר 'בצלמינו כדמותינו'.

[והכיצד?]

יכולתו לעיין בחכמת התורה ולהעמיק בה (ולא רק ללמוד את הדברים באופן שטחי מבלי להעסיק את "כל שכלו" בכך), שיהיה כולו מקושר ומדובק בתורת ה' לדבקה בו - זו היא מסירת נפשו השכלית להשם;

וגם שיהיה דיבורו בתורה, להמשיך כח המחשבה העליונה [של הקב"ה] מהעלם אל הגילוי בפיו בדיבורו בתלמוד תורה - וזהו מסירת נפשו החיונית המדברת להשם שעל ידי שיהא כל דיבורו בתורה, מוסר את כל נפשו החיונית המדברת לה'.

וגם על ידי הדיבור בדברי תורה האדם פועל את המשכת והתגלות כוח המחשבה העליונה של הקב"ה מההעלם אל הגילוי שיתגלה בתוך פיו של האדם בדיבורו בדברי תורה. כי ענין הדיבור של האדם הוא להביא לידי גילוי מההעלם של מחשבתו, כך דבר זה גורם למעלה בחינת התגלות המחשבה העליונה של הקב"ה לצאת אל הגילוי בפה האדם, כפי שיבאר עניינו בסמוך.

[ומבאר מדוע ב' נפשות אלו נקראות

'דמותינו', דמות בלבד ולא ה'צלם' ועצמיות הדבר:]

וזהו 'כדמותנו', שהאותיות יש להם בחינת 'דמות' וציור המצייר את השכל ומלבישו, ואינו עצם הדבר ומהותו.

אותיות לגבי שכל ומידות (כולל שתי הלבבות הנ"ל) נקראות חיצוניות ודמות הדבר

כי על ידי שיהיה עמלו בתורה, ומוציאה בפה, ממשיך מההעלם אל הגילוי דבר ה' לאמר מאמר נעשה אדם בצלמנו וגו' כנודע, דבאתערותא דלתתא כו', ורוח אייתי רוח כו',^{טז} וכל זה למה כדי להיות לך לאלהים, פירוש, שיהיה אלהים שלך, פירוש, שיוקבע ענין אלהותו במחשבתך ובלבך היטב, ליבטל וליכלל ברצונו יתברך.

וזהו גם פירוש דברי הזוהר 'רוח אייתי רוח ואמשיך רוח' – רוח התעוררות האדם מלמטה גורמת לרוח התעוררות והמשכה מלמעלה לפי ערך ובהתאם לעבודתו מלמטה.

וכך גם בענייננו, ע"י דיבור האדם בתורה, גורם שגם למעלה יהיה ענין דיבור הקב"ה, היינו המשכת והתגלות המאמר 'נעשה אדם בצלמינו כדמותנו'. (שזהו תוכן ענין הדיבור – גילוי העלם המחשבה אל הזולת).

ובל זה למה?

- מהי המטרה של דבר זה, לפעול שהשם יאמר מאמר זה? והמענה לכך טמון בהמשך הכתוב של 'את ה' האמרת היום'.

כדי "להיות לך לאלהים", פירוש, שיהיה אלהים שלך, פירוש, שיוקבע ענין אלהותו במחשבתך ובלבך היטב, ליבטל וליכלל ברצונו יתברך.

הכוונה בכך שגורמים שהקב"ה יאמר מאמר זה 'נעשה אדם וגו' – ענין 'את ה' האמרת היום' – היא שעל ידי זה יקויים באדם המשך הכתוב 'להיות לך לאלקים', היינו, שיהיה אלקים שלך דווקא, של האדם, כלומר, שאלקותו יתברך יקבע ויחדור היטב במחשבת האדם ובלבו, שע"ז האדם יבוא להתבטל ולהתכלל באור אין סוף

הנחות צמח צדק

טז. ועמ"ש מענין 'את ה' האמרת' בד"ה 'למוסתי ברכבי פרעה', נבי שיר השירים. וע"פ 'וארשתיך לי'.

כי על ידי שיהיה עמלו בתורה, ומוציאה בפה בדיבורו, ממשיך מההעלם אל הגילוי 'דבר ה' לאמר מאמר נעשה אדם בצלמנו וגו' [כדמותנו] – ע"י שהאדם ידבר בדברי תורה, היינו שמוציא את דברי התורה בדיבורו שזהו ענין גילוי ההעלם, הנה על ידי זה פועל שגם הקב"ה יאמר את המאמר 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו', היינו שיגלה את מאמר זה בנפש האדם, כפי שיתבאר בסמוך.

[מבאר מדוע עבודת האדם מלמטה פועלת

דבר זה למעלה:]

כנודע⁶², ד'באתערותא דלתתא כו' [אתערותא דלעילא]⁶³, ו'רוח אייתי רוח כו' [ואמשיך רוח]⁶⁴.^{טז}

ידוע הכלל ש'באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא', היינו שעל ידי התעוררות האדם למטה בעבודת ה', יומשך מלמעלה המשכה עליונה בהתאם להתעוררות זו (אם תוכן ההתעוררות הוא מדת החסד, אזי היא גורמת מלמעלה המשכה מבחי' חסדו של הקב"ה; וכך הוא בגבורה וכיוצא בזה), ע"ד מאמר רז"ל 'אדם מקדש עצמו מעט מלמטה, מקדשין אותו הרבה מלמעלה', כי לכל המשכה הבאה מלמעלה מוכרחת להיות קודם התעוררות מלמטה מצד האדם.

62. ראה אוה"ת מגילת אסתר ע' ב'שמח.

63. זהר ח"א פ' לך פה, א. ויצא קסד, א. ויחי רלה, א.

64. זח"ב קסב, ב.

רמד, א.

וה' האמירך היום, כי יתן דיבורו לך לישא וליתן בדבורו של מקום, כמו שכתוב ואשים דברי בפך, שבוה תתעלה עילוי רב. ולתתך עליון על כל הגוים וגו'. פירוש, הגוים ואויבים שבקרבתך, להכניעם שלא יהיה מונע מבית ומחוץ ולהיות מאיר כך חכמתו ובינתו של אין סוף ברוך הוא. י"י

ועל ידי זה שדיבור הקב"ה נמשך דרך האדם הנה האדם מתעלה בעילוי רב ועצום, כי הרי דבר ה' ממש, שהוא בדרגה גבוהה ביותר, מתגלה בו.

[מבאר את המשך הכתוב ע"פ חסידות:]

"ולתתך עליון על כל הגוים וגו'".⁶⁶

פירוש, ה'גוים' ו'אויבים' שבקרבתך, להכניעם שלא יהיה מונע מבית ומחוץ.

ע"י התעלות זו הנפעלת באדם על ידי כך שדברי הקב"ה ממש נמשכים דרך פיו, הנה נפעל בו עוד דבר, והוא שנעשה 'עליון על כל הגוים', היינו, הגוי שבקרבתך, שהכוונה על האויבים הרוחניים של האדם – הן אלו הבאים מפנימיות האדם כגון מחשבות זרות ותאוות וכו', והן אלו הבאים מחוץ לאדם כגון פרנסה ובריאות וכו' – שעל ידי גודל ההתעלות שלו באמצעות לימוד התורה כל ה'גוים' האלה נכנעים ומתבטלים לגמרי, ושוב אינם מונעים אותו מלהתקשר עם ה'.

ולהיות מאיר כך חכמתו ובינתו של אין סוף ברוך הוא – ע"י שהאדם לומד תורה, שהיא שכלו של הקב"ה כביכול, הרי חכמתו ובינתו ודעתו של הקב"ה מאירות ומתגלות בו. י"י

כ"ה עצמו. כי על ידי שהקב"ה יאמר 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' שתוכנו הוא עשיית האדם בצלם דלמעלה – בשתי בחינות בלבו כנ"ל – ובדמות שלמעלה – שתי בחינות נפשות הנ"ל – הרי דברים אלה יומשכו מההעלם אל הגילוי להאיר בנפש האדם ולהתגלות בה, שהרי הקב"ה אומר דברים הללו שהכוונה בכך היא שמגלה דבר זה בנפשו.

פרק ח

ביאור המשך הפסוקים

[ועתה מבאר הפירוש הפנימי של המשך

הפסוק:]

"וה' האמירך היום" – שהקב"ה פועל על האדם לדבר.

[הסברת תוכן הדברים:]

כי יתן דיבורו לך, לישא וליתן בדבורו של מקום, כמו שכתוב⁶⁵ "ואשים דברי בפך", שבוה תתעלה עילוי רב. י"י

– הקב"ה, כביכול, פועל את דיבור האדם, כי ע"י שהאדם לומד תורה מתוך ביטול והכרה שזהו דבר ה' ממש היוצאים מפיו, הרי הוא נעשה כמו 'צינור' דרכו נמשך דיבורו של הקב"ה. והרי אין זה שהאדם מדבר, אלא שהקב"ה מדבר דרך האדם, ה' האמירך היום'.

הנהגות צמח צדק

יז. ועמ"ש מענין זה בד"ה 'זאת חקת התורה'. ובדבור השני שע"פ 'ביום השמיני עצרת'. ועיין מענין 'וה' האמירך' ברבות כי תשא ר"פ מ"ה. יח. ועיין ברבות וישלח פ' ע"ה.

וזהו לתהלה ולשם ולתפארת, כי תהלה מלשון בחלו נרו, שהוא לשון אורה, בחינת חכמה, ראייה, ושם הוא בחינת בינה, שנקרא שם הגדול. ותפארת, הוא בחינת דעת, שהוא כולל חסד וגבורה כו'.⁶⁷

[ומבאר איך שדבר זה (הארת חב"ד של הקב"ה באדם) נרמז גם בלשון הכתוב:]

וזהו "לתהלה ולשם ולתפארת" - וג' לשונות אלו (תהלה, שם ותפארת) רומזים לג' הדרגות חכמה בינה ודעת, כפי שממשיך.

כי 'תהלה' מלשון⁶⁷ "בְּהִלּוֹ נְרוֹ", שהוא לשון אורה, בחינת חכמה, ראייה⁶⁸.

'תהלה' הוא לשון אור, וזה קשור לבחינת החכמה, כי עניינה בנפש האדם (וכן למעלה) הוא שהשכל עומד בהתגלות, בלי שהאדם יפנים את הדבר בכלים שלו עצמו. ולכן חכמה שייכת לאור וראיה, כי חכמה הוא ע"ד ענין הגילוי בבחינת ראייה.

ו'שם' - הוא בחינת בינה, שנקרא 'שם הגדול'. כמבואר בספרי קבלה שבינה נקראת 'שם הגדול' דהיינו שהוא גילוי רב ועצום מאלקות,

דוגמת הבינה ששם השכל עומד בהתגלות ממש אצל האדם.

ו'תפארת' - הוא בחינת דעת⁶⁹, שהוא כולל חסד וגבורה כו'.⁷⁰

'תפארת' מורה על בחינת הדעת של הקב"ה, כי מבואר בקבלה שהספירות העליונות מחולקות לג' קוים כלליים, ימין שמאל ואמצע, חכמה חסד נצח מהימין, בינה גבורה הוד מהשמאל, דעת תפארת יסוד באמצע, הרי שדעת ותפארת הם באותו הקו. וכן, ומצד זה, עניינם דומה, שענין התפארת הוא התכללות בין חסד וגבורה (דתפארת היא רחמים שעניינו מיזוג בין חסד וגבורה ודין, שמרחם על האדם בחסד אבל מתחשב עם עצם זה שאינו ראוי לכך מצד מידת הדין). וענין הדעת גם הוא בחינת התכללות שבין שכל ומדות, שממשיך את השכל שירגיש את מה שמשכיל במדותיו.

הנחות צמח צדק

יט. ועיין בזהר דמשפטים (דקכ"ג ע"א) שנקרא הדעת בשם תפארת. וגם כמ"ש הרמ"ז ר"פ ויקרא דדעת אסחיד באנפין. ובאדר"ז (דרכ"ג סע"ב): ומהאי נהיר אנפוי כו'. והוא בחי' 'אור ה' פניו אליך', שמוה נמשך 'לך אמר לבי בקשו פני', רעוּתא דליבא כו', וכמו שנתבאר לעיל ע"פ 'כי תצא'. ובפרשת ויצא כד"ה 'אם לא תדעי לך כו'. ועיין מענין 'לתהלה' כמ"ש לקמן ע"פ 'צמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים'. ומענין 'שם הגדול' ע"פ 'אני כו' דפרשת ציצית. וע"פ 'ראה אנכי כו'.

69. מובא בד"ה את ה' האמרת תש"ל סעי' ח (סה"מ מלוּקט ח"ב ע' צד) וראה שם הערה 63.

67. איוב כט, ג.
68. מאורי אור אות ר', ס"ב.

לזכות

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שטערנא שרה שיחיו

מינץ

לזכות

הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון, צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו

מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה, ושירו מהם הוריהם
אידישע חסידישע נחת

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחיו

גורבין

לזכות

כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל, ושירו מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

לעילוי נשמת הרה"ת הר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות מרת סופי' בת גרז שתבדל לחיים טובים וארוכים

ולזכות ר' חיים שמעון בן רחל, ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת אוריאל בן סופי' וזוגתו מרת חנה טויבע בת חי' לאה ומשפחתם שיחיו
להצלחה רבה בגו"ר

מנדבים חודשיים

לזכות הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו שיחיו

ניומאן וכל משפחתם

לזכות ר' יעקב בן חנה שיחיו גרסון וכל משפחתו

לזכות משפחת באביטש

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות משפחת אהרן

שיתברכו בכטו"ס בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

Refuah Sheleima for

Daniel Reuvein ben Dina

Donated Anonymously

לזכות

הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה

וזוגתו מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי'

מושקא בת שיינא מלכה

לזכות

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת חי'

מושקא גורביץ וכל משפחתם

לזכות הרה"ת ר' יוסף רסקין

וכל משפחתו

לזכות התמים אליה סילפין

לזכות הרה"ת ר' נפתלי

מיכאלאווסקי וכל משפחתו

לע"ג בתיה בת שלמה הלוי ע"ה

לזכות לוי וזוגתו מרת רבקה

לאה ובניהם חי' מושקא, מנחם

מענדל, ובתיה מינא געלב

לזכות הרה"ת ר' שרגא

פייועל בראוד

לזכות

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

ולזכות

הרבנית הצדקנית חי' מושקא

לזכות הרה"ת ר' אברהם דוד

ומרת רחל לאה טיברג

מנדבים חודשיים

לע"נ ר' ראובן בן ר' יוסף
רובינשטיין ע"ה נדבית
חתנו ר' מיכל קארצאג

לזכות יהודית
ולזכות אחיותיה ח' מושקא,
זעלדא, ואחיה שרגא
פייוויש, מנחם מענדל
נדבת הור' מרדכי אברהם
ישעיהו וזוגתו מרת אסתר
שפרה טלזנר

לזכות הרב ומשפיע שמואל לו,
שימשיך בעבודתו הקודש
מאת תלמידו שאול גנולי

לזכות
World Trade Copiers
ואברהם הולצברג

לזכות הת' מנחם מענדל
בן שיינא באשא

לזכות אסתר בת רחל

לזכות הילד חייל בצבאות ה'
אברהם זאב בן שיינא באשא

לזכות ר' לוי יצחק הלוי
וזוגתו מרת חנה קורניסקי
וכל יוצאי חלציהם
ולזכות 'חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

לע"נ ראובן אברהם
בן אלתר שלמה זלמן

לע"נ הרה"ח הרה"ת ר' שמואל
אייזיק הלוי ע"ה פאפאק
נדפס על ידי ולזכות משפחתו

לזכות ולרפו"ש עבור
ח' אלה שתחי' בת ריסא
ולזכות עמנואל בן ח' סאשה

לזכות ולרפו"ש ליוסף יצחק בן
איריס ודורי בן אורח

לזכות אשר בן רינה לזיווג
משורש נשמתו ולגאולה
שלימה של עם ישראל
בקרוב ממש

לזכות ולרפו"ש לשאול אליהו
שיחי' בן חנה רבקה שתחי'

לזכות מרת חנה מינא
בת שושנה אביבה

לע"נ הר"ר כתיאל שלום בן
הר"ר חיים יצחק ע"ה

לזכות הרה"ת ר' יונתן מיכאל
הכהן בן ריסא, וכל משפחתו

לזכות הרה"ת ר' נחמן דוב
שיחי' בן מאלע, וכל משפחתו

לע"נ יחזקאל בן יוסף חיים
ולע"נ רבקה בת יחזקאל

לזכות הרה"ת ר' אברהם
אברמסון וכל משפחתו

לזכות התמים מיכאל זהבי

לזכות הרה"ת ר' ישראל מאיר
אברמסון וכל משפחתו

לע"נ הרה"ת אברהם ישעי'
בהרה"ת עובדי' ע"ה שטראקס

לזכות בת שבע שתחי'
בת הרה"ת יוחנן מרזוב
וכל משפחתו

לזכות דינה בת שבע
בת מאירה אסתר

לזכות פערל רייזל
בת אהובה ברכה

לזכות הרה"ת ר' יהושע
בירקאוויץ וכל משפחתו

לע"נ רבקה אלטא
בת חנה לאה ע"ה

לע"נ הילדה היקרה עדאל
שיינא ע"ה בת הרה"ת מרדכי
אליה ילחט"א האנאווער

לזכות הרה"ת ר' אביגדור
סימאנדס וכל משפחתו

לזכות הרה"ת ר' חיים משה
וזוגתו מנוחה רחל ובניהם מנחם
מענדל ופעסיא

**ניתן להשיג הקונטרסים בחינם מידי שבוע בשבוע
במוקדים בכל שכונות החרדיות ברחבי ניו יארק**

**לפרטים נא להתקשר בטלפון 718-650-6295
או באימייל info@otzerhachassidus.com**

**כמו"כ אפשר לקבלו באימייל
או להורידם מאתר אוצר החסידות
www.otzerhachassidus.com**

נדפס באדיבות

538 Johnson Avenue | Brooklyn, NY 11237

t 718.628.6700 f 718.628.6900 e jobs@tphny.com w tphny.com